

Strategi för utveckling av Hjälmarensområde som rekreationsområde

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Programnämnd samhällsbyggnad, den 2 juni 2022, § 83

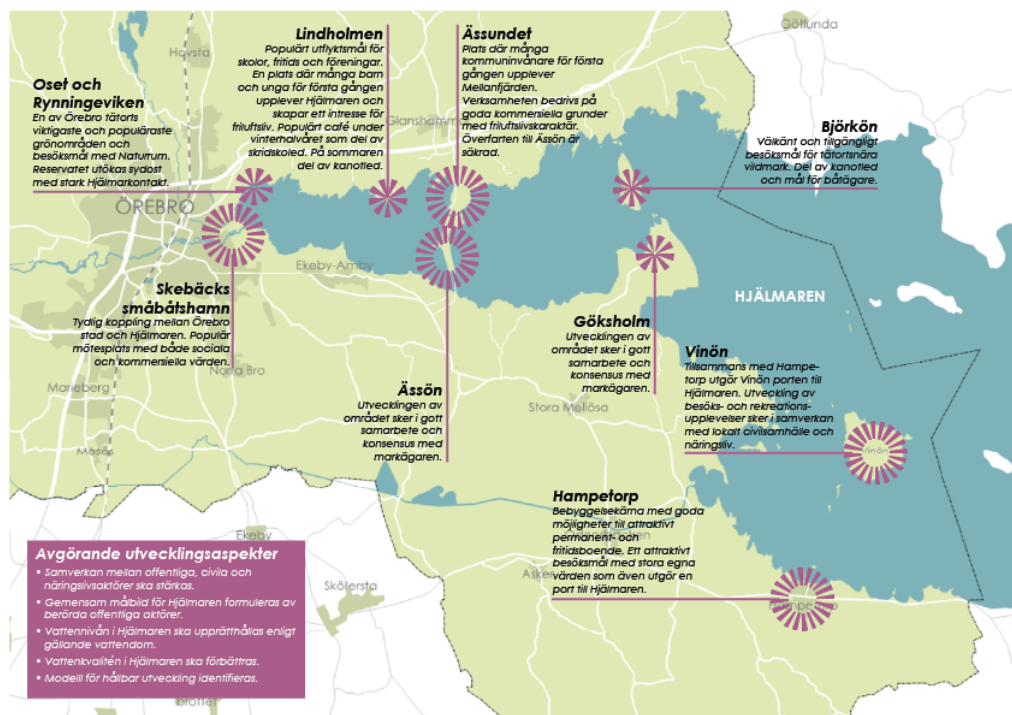
Dokumentansvarig på politisk nivå: Programnämnd samhällsbyggnad
Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Förvaltningschef med samordningsansvar för programområde Samhällsbyggnad

Sammanfattning

Målet med strategin är att skapa en sammantagen bild av Örebro kommuns ambition för hur Hjälmarén kan tillgängliggöras och bli mer attraktivt som rekreativsområde för både kommuninvånare och besökare. Strategin utgår både från gällande styrdokument som översiktsplan och Agenda 2030 så som det har konkretiserats i kommunens Övergripande strategier med budget och från en analys och identifikation av befintliga noder och värden på och runt Hjälmarén.

Strategin utgår från ett antal tematiska ställningstaganden som är avgörande för att Hjälmarén ska kunna utvecklas som rekreativsområde på ett hållbart sätt. Dessa ställningstaganden behandlar vikten av en gemensam målbild för Hjälmarén bland berörda offentliga aktörer, vikten av stärkt samverkan mellan offentlighet, näringsliv och civilsamhälle, vattennivån och vattenkvaliteten samt behovet av former för fortsatt utveckling.

Förutom dessa strategiskt viktiga teman innehåller strategin ett antal mer konkreta tematiska ställningstaganden kring exempelvis farleden, kanotleder, marknadsföring, badplatser och natur- och kulturturism samt även ställningstaganden kring hur Örebro kommun vill utveckla ett antal viktiga noder:

Strategin kommer dels att implementeras inom ramen för det övergripande projektet *Hjälmaréns framtida utveckling* som har finansiering från portföljen för den växande kommunen fram till och med juni 2023. Inom projektet kommer alltså nödvändiga utredningar och delprojekt att genomföras. Resultaten av dessa kommer till viss del kunna omhändertaras direkt i respektive nämnds ordinarie budget- och investeringsprocess medan andra delar av resultatet kommer att behöva översättas i en konkret handlingsplan innehållandes åtaganden och ansvar.

Förutom åtaganden och ansvarsfördelning ska en sådan handlingsplan även ange när åtagandena ska vara genomförda samt kostnadsuppskattningar och en

prioriteringsordning. För att respektive åtgärd ska bli genomförd är det vidare nödvändigt att de hanteras i respektive nämnds verksamhetsplanering och budget.

Programnämnd samhällsbyggnad har det övergripande ansvaret för uppföljning av mål och ställningstaganden i strategin och ansvarar för att hålla samman uppföljningen. Strategins ställningstaganden ska införlivas i verksamheternas egna system för uppföljning, till exempel årsberättelse, verksamhetsplan och aktivitetsplaner.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	7
Bakgrund.....	7
Mål och syfte	7
Avgränsning.....	8
Geografiskt läge och kort om sjön	8
<i>Ekologisk status</i>	9
Framtagande av strategin	10
Implementering och uppföljning	12
Tidigare ställningstaganden	13
Översiktsplan för Örebro kommun	13
<i>Riksintressen</i>	13
<i>Grönstruktur, natur och vatten</i>	13
<i>Kulturmiljö</i>	13
<i>Näringsliv och besöksnäring</i>	14
<i>Trafik</i>	15
Program för hållbar utveckling.....	16
Näringslivsprogram	17
Naturplan	18
Grönstrategi.....	19
<i>Handlingsplan för grönstrategin</i>	20
Landsbygdsprogram	20
Strategi för Hjälmarelandskapets lövskogar	20
Idrottspolitiskt program	21
Kulturpolitiskt program.....	21
Överenskommelse om samverkan i Örebro mellan det civila samhället och kommunen	21
Barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektiv	22
Nulägesanalys	24
Framtidsbild för Hjälmaren.....	27
Framtidsbilder per nod	28
<i>Björkön</i>	28
<i>Göksholm</i>	28
<i>Hampetorp</i>	29
<i>Lindholmen</i>	29
<i>Skebäcks småbåtshamn</i>	30
<i>Oset och Rynningeviken</i>	30
<i>Vinön</i>	30
<i>Ässundet</i>	30
<i>Ässön</i>	31
Utvecklingsstrategi	32
Avgörande aspekter för utveckling	32

Prioritering	33
Tematiska ställningstaganden.....	34
Samverkan	34
Vattennivå och kvalité	35
Biosfärsområde	35
Marknadsföring.....	35
Natur- och kulturturism.....	36
Markägarskap	36
Kulturmiljö	37
Fritids- och turbåtar	37
Tillhandahållande av friluftsutrustning	38
Ställplatser	38
Badplatser.....	38
Camping.....	39
Ställningstaganden per geografisk plats	40
<i>Fysiska kopplingar</i>	40
Farleden	40
Kanotleder	40
Hemfjärden runt	41
Skridsko- och skidleder	41
<i>Hemfjärden</i>	42
Hamnplan	42
Skebäcks småbåtshamn	42
Oset och Rynningeviken.....	43
Lindholmen	44
<i>Mellanfjärden</i>	45
Björkö	45
Åstabadet.....	46
Gökholm	46
Ässundet.....	46
Ässön	47
Storängsviken.....	47
<i>Stor-Hjälmaren</i>	48
Hampetorp	48
Vinön	49
Fåran och Grundholmarna.....	49
Grythem	50
Katrinelund.....	50
Kvismare kanal	50
Bilagor	50
Illustrerad framtidsbild.....	50
Illustrerade kopplingar.....	51
Illustrerade mål Hemfjärden.....	52
Illustrerade mål Mellanfjärden.....	53
Illustrerade mål Stor-Hjälmaren.....	54

Inledning

Bakgrund

Arbetet med att utveckla Hjälmarén som rekreatiönsområde inleddes redan 2015¹. Under 2017 gavs ett uppdrag till Kommunstyrelseförvaltningen (Ks 566/2017) om att samordna utvecklingen kring Hjälmarén ur ett helhetsperspektiv. Uppdraget konstaterade att det fanns behov av att ta fram en handlingsplan för Hjälmarén och ett nytt projekt påbörjades (Ks 1064/2017)².

Av flera olika anledningar färdigställdes aldrig handlingsplanen och arbetet stannade upp. Flera separata utvecklingsprojekt och utredningar har dock genomförts under åren av både Örebro kommun och Örebrokompaniet. Även samverkansforum kring natur- och friluftslivsfrågor har skapats. Någon samordnad utvecklingsplan för Hjälmarén har dock inte tagits fram.

Även Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län har genomfört olika utvecklingsprojekt och utredningar. Till exempel beställde Länsstyrelsen i Örebro län under 2019 och 2020 en utredning av SWECO³ som ska tjäna som underlag för en strategi för Hjälmarén och ett fortsatt arbete för att stärka sjöns naturvärden och utveckla Hjälmarén som besöksmål. På grund av omprioriteringar inom Länsstyrelsen i Örebro län har arbetet i skrivande stund dock stannat av.

Då det inom Örebro kommun har saknats avsatta resurser för att arbeta med bland annat utveckling och samordning av Hjälmarén beslutade Kommunfullmäktige 2018 (§100) om att inrätta projektportföljen den växande kommunen. Syftet med portföljen är att valda projekt inom kommunen drivs på och visar resultat i den omfattning som önskas. Kommundirektören ansvarar för utvecklingsinsatsningen/portföljen och fördelningen av medel till projekten.

Ur portföljen fördelades 2018 medel till Stadsbyggnad som under 2019 anställde två projektledare för att arbeta med fyra programövergripande samhällsbyggnadsprojekt, bland annat med Hjälmaréns framtida utveckling.

På grund av omprioriteringar startade projektet upp först 2021 och ett projektdirektiv (Sam 1143/2020) formulerades och fastställdes av Beredningen för Programnämnd samhällsbyggnad den 10 februari 2021. I samband med detta påbörjades arbetet med att formulera denna strategi.

Mål och syfte

Det övergripande syftet med projektet *Hjälmaréns framtida utveckling* är att Hjälmarén ska tillgängliggöras och bli mer attraktivt som rekreatiönsområde för kommuninvånare och besökare. Detta uppnås genom tre huvudprojekt:

- En utvecklingsstrategi för Hjälmarén som beskriver Örebro kommuns vilja och ambition ska formuleras och implementeras.

¹ Ett samverkansprojekt inom Örebro kommun att utveckla Hjälmarén påbörjades dock redan hösten 2007 men formaliserades först 2015 av Örebrokompaniet i samverkan med övriga turistorganisationer.

² Diarieföringen är här inte helt lätt att följa, mycket av arbetet tycks även ha utförts i det ursprungliga ärendet Ks 566/2017.

³ SWECO; *Slutrapport – grunderna till en strategi för Hjälmarén*

- Former för samverkan med och mellan andra offentliga aktörer som Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, andra berörda kommuner och regioner, de större näringsidkarna, de större fastighetsägarna och berörda delar av det civila samhället ska skapas.
- En form för hur arbetet ska fortgå efter att projektet är avslutat ska skapas.

Utvecklingsstrategin är ett av huvudprojekten i *Hjälmarens framtida utveckling*. Målet med utvecklingsstrategin är att skapa en sammantagen och strukturerad bild av förutsättningarna att utveckla och tillgängliggöra Hjälmaren som ett attraktivt rekreativt område.

Avgränsning

Då det övergripande syftet med projektet är att Hjälmaren ska tillgängliggöras och bli mer attraktivt som rekreativt område för kommuninvånare och besökare avgränsas även strategin tematiskt av detta.

Då det inte är möjligt att göra en exakt geografisk avgränsning av det område som berörs av strategin definieras den geografiska avgränsningen istället som sjön Hjälmaren med dess direkta närområde.

Strategin utgör ett styrdokument inom och för Örebro kommun. Detta innebär att strategin primärt förhåller sig till de åtgärder och perspektiv som Örebro kommun har rådighet över. För att nå så stor effekt som möjligt för Hjälmaren som rekreativt område består strategin dock även av flera ställningstaganden som kommer att genomföras i sammanhang där kommunen inte har rådighet. Allt som står i strategin är alltså inte ett kommunalt ansvar, utan arbetet kommer i hög grad att präglas av dialog och samverkan mellan kommunen och externa aktörer. Samverkan och samarbete är en förutsättning för att nå flera av målen i strategin.

Geografiskt läge och kort om sjön

Hjälmaren är till ytan Sveriges fjärde största sjö. Kring Hjälmaren ligger fem kommuner: Arboga, Eskilstuna, Katrineholm, Vingåker och Örebro. Sjön sträcker sig genom tre olika län (Södermanland, Västmanland och Närke):

Under åren 1878–1887 sänktes Hjälmarens vattenyta genom en sjösänkning med syfte att skapa ytterligare odlingsmark och för att genom reglering minska risken för översvämningar. Medelvattenståndet sänktes med ca 180 cm och innebar att ca 18 500 hektar åker, äng och annan mark ”skapades”.

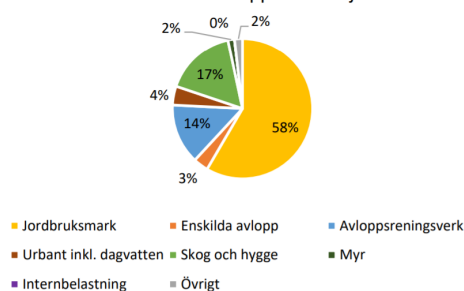
Hjälmarens är tämligen grund med ett största djup av 20 meter och ett medeldjup av 6,2 meter och ligger drygt 21 meter över havet. Hjälmarens medelvattenstånd är 21,84 meter över havet. Enligt gällande vattendom från 1984 får nivån variera mellan 22,10 och 21,62 meter. Vattendomen anger att varje år ska nivån den 20 maj inriktas på 21,95 meter, där den så kallade ”räta linjen” börjar, och falla ner till 21,73 meter till den 1 oktober.

Ekologisk status

Hjälmarens har idag dålig ekologisk status enligt Vattenmyndigheternas klassning. En av de viktigaste orsakerna till detta är övergödning med höga halter av kväve och fosfor som leder till försämrade livsmiljöer, med bland annat igenväxning, algbloomning och syrebrist. De totala utsläppen av kväve och fosfor till exempelvis Mellanfjärden beräknas vara cirka 556 respektive 27 ton per år.

Fosfor är det ämne som begränsar tillväxten i sötvatten och är därmed det näringsämne som främst bidrar till övergödning i sötvatten. Den höga fosforbelastningen i Hjälmarens bidrar även till algbloomningar. Utsläppen av fosfor från jordbruksmark uppskattas stå för cirka 60 procent av de totala fosforutsläppen till Mellanfjärden.

Källor till fosforutsläpp i Mellanfjärden

Hjälmarens slättsjökaraktär, där vattendjupet i genomsnitt idag är drygt sex meter, i kombination med sjösänkningen innebär att utspädningseffekten i Hjälmarens idag är mycket begränsad, varför problem som övergödning blir allt mer påtagliga.

Det är därför av största vikt att tillförseln av näringsämnen till Hjälmarens minskar. Kommunens arbete med detta styrs idag av den Vattenplan för Örebro kommun (Ks 1164/2019) där inriktningar och en prioritering åtgärder för en förbättrad vattenkvalitet finns beslutade.

Skogen är en viktig del av naturvärdena runt sjön, där sänkningen av Hjälmarens tillsammans med herrgårdsmiljöerna bidragit till de rika lövskogsmiljöerna som finns längs sjön. Sjöns reglering innebär dock en brist på höga vattenflöden, vilken i sin tur medför att det sker en successiv inväxning av gran i strandskogarna. Regleringen medför även negativa konsekvenser för flera arter som är beroende av den livsmiljö som skapas med ömsom torrläggning och ömsom översvämning.

Framtagande av strategin

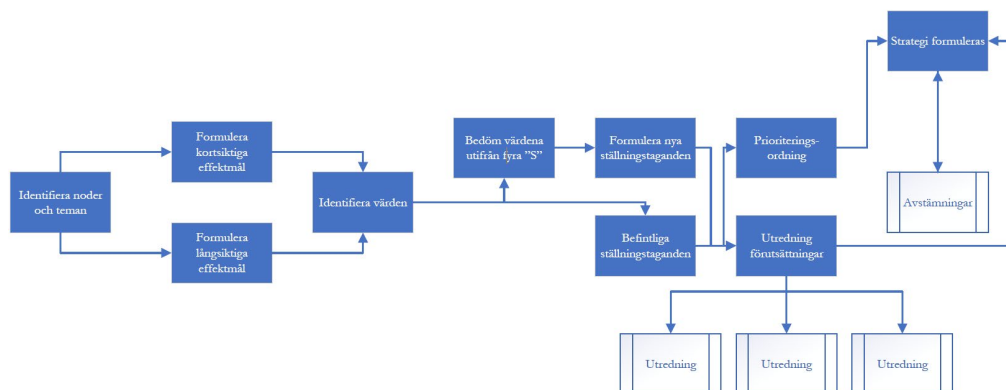
Arbetet med att formulera strategin har genomförts i samverkan mellan nio enheter inom Stadsbyggnad, Tekniska förvaltningen, Kultur- och fritidsförvaltningen, Kommunstyrelseförvaltningen⁴ samt Örebrokompaniet.

Identifieringen av noder, målpunkter och ställningstaganden har följt en bedömningsprocess som sammanfattas i de fyra ”S:en” skapa, skydda, stärka eller skippa:

- Skapa innebär att det inte förekommer i området idag men behov finns och att nyskapande därför behöver ske.
- Skydda innebär att det finns i dagsläget men behöver skyddas för att inte kommande förändringar ska påverka negativt.
- Stärka betyder att det redan finns men inte i tillräckligt stor utsträckning eller inte så att det uppfyller önskvärd utvecklingsriktning eller ambitionsnivå.
- Skippa innebär att en avvägning av andra intressen som finns på och kring Hjälmarens medför att det inte kan bevaras. Objektet/verksamheten kan behöva ses över för att ersättas på annat sätt.

I bedömningsprocessen är det avgörande att kontinuerligt se till helheten och inte till de enskilda värdena var för sig för att säkerställa en övergripande attraktivitet för Hjälmarens och kunna hantera eventuella målkonflikter.

Konkret har ovanstående genomförts genom en workshopserie under våren 2021 enligt nedan illustrerad process:

Genom att följa denna process skapas en tydlig, genomtänkt och hållbar strategi för Hjälmarens framtida utveckling som möjliggör att identifierade åtgärder verkställs och skapar värden i harmoni med sjöns särskilda förutsättningar.

⁴ Från Stadsbyggnad har kompetenser från Enheten för översiktlig planering (kulturmiljö, vattenplanering samt översiktlig planering), Naturvårdsenheten, Markenheten och Projektledningsenheten deltagit. Från Tekniska förvaltningen deltog Park och gata och från Kultur- och fritidsförvaltningen deltog Föreningsenheten, Enheten för friluftsliv samt Utvecklingsenheten. Från Kommunstyrelseförvaltningen deltog Näringslivsavdelningen (landsbygd och näringsliv).

Strategin har hanterats inom programområde Samhällsbyggnads ordinarie beredningsprocess via Stadsbyggnadsverkstad och Kontorsberedning där samtliga förvaltningar inom programområdet finns representerade.

Strategin har även remitterats till samtliga nämnder inom programområde Samhällsbyggnad, Kommunstyrelsen och Örebrokompaniet samt delar inom civilsamhälle och näringsliv och besöksnäring.

Implementering och uppföljning

Denna strategi anger mål och tematiska ställningstaganden för hur Hjälmarén ska utvecklas som rekreativsområde. Strategin anger dock inte exakt hur, när eller av vem som ställningstagandena ska genomföras.

Det övergripande projektet *Hjälmaréns framtida utveckling* har finansiering från portföljen för den växande kommunen fram till och med juni 2023. Fram till detta datum finns alltså resurser avsatta inom programområde Samhällsbyggnad för att driva nödvändiga utredningar och projekt för att det ska vara möjligt att svara på hur, när och av vem de ställningstaganden som strategin ställer upp ska genomföras.

Inom projektet *Hjälmaréns framtida utveckling* kommer nödvändiga utredningar och delprojekt att genomföras. Resultaten av dessa kommer till viss del kunna omhändertas direkt i respektive nämnds ordinarie budget- och investeringsprocess medan andra delar av resultatet kommer att behöva översättas i en konkret handlingsplan innehållandes åtaganden och ansvar.

Förutom åtaganden och ansvarsfördelning kommer en sådan handlingsplan även ange när åtagandena ska vara genomförda samt kostnadsuppskattningar och en prioriteringsordning. För att respektive åtgärd ska bli genomförd är det vidare nödvändigt att de hanteras i respektive nämnds verksamhetsplanering och budget.

Vid framtagande av handlingsplanen är det av vikt att de perspektiv som ska beaktas vid varje beslut (bland annat hållbarhet, jämställdhet, mångfald, klimat, folkhälsa, tillgänglighet och barnperspektiv) integreras i formulerandet av de konkreta åtagandena. I detta arbete tas förslagsvis checklistor fram för att säkerställa att exempelvis respektive perspektiv beaktas för respektive åtgärd.

Programnämnd samhällsbyggnad har det övergripande ansvaret för uppföljning av mål och ställningstaganden i strategin och ansvarar för att hålla samman uppföljningen. Strategins ställningstaganden ska införlivas i verksamheternas egna system för uppföljning, till exempel årsberättelse, verksamhetsplan och aktivitetsplaner.

Förutom att Örebro kommun implementerar strategin i sin ordinarie verksamhet är det viktigt att relevanta initiativ inom civilsamhälle och näringsliv uppmuntras och stöds för att strategin ska ge konkreta resultat. En del i denna process bör vara att visa civilsamhälle och näringsliv vilket stöd som Örebro kommun kan erbjuda, men även vilka externa finansiärer som finns.

Tidigare ställningstaganden

Översiktsplan för Örebro kommun

Det finns ett stort antal ställningstaganden i Örebro kommun översiktsplan som är relevanta för strategin. Ställningstagandena återfinns bland annat under rubrikerna *riksintressen, grönstruktur, natur och vatten, kulturmiljö, fritid, idrott och kultur, näringsliv och trafik*.

Riksintressen

Hjälmararen utgör riksintresse för friluftsliv och översiktsplanen anger att:

- Kommunen ska tillsammans med andra aktörer utveckla värden för friluftsliv och naturturism runt om i kommunen, som i Kilsbergen, runt Hjälmararen, i våtmarkslandskapet med Kvismaren, Tysslingen, Oset och Rynningeviken samt runt Järleån.
- Kommunen ska arbeta för att stärka tillgängligheten för friluftsliv på och kring riksintresset Hjälmararen.
- Att skapa badplatser i tätortsnära lägen är prioriterat. På så vis blir bad lättillgängliga för en stor målgrupp och kan nås även utan bil.

Hjälmararen utgör även riksintresse för yrkesfisket och delar utgör riksintresse för naturvård (Hemfjärden och Hjälmarens Åsöar) och stora delar bedöms även ha höga naturvärden varav vissa är skyddade som Natura 2000-område (Oset-Rynningeviken) eller naturreservat (Oset-Rynningeviken, Ekeby Dreve, Björkön, Grundholmarna, Fåran och Derbol).

Grönstruktur, natur och vatten

Översiktsplanen bedömer att Hjälmararen är ett område av särskilt stor betydelse för människors rekreation och naturupplevelser, för biologisk mångfald och ekosystemtjänster och att:

- Hjälmarlandskapets lövskog ska bevaras och Hjälmarens värden för bl.a. friluftsliv utvecklas. Örebro stads kontakt med Hjälmarlandskapet ska värnas och utvecklas som fritids- och rekreativområde
- Runt staden Örebro ska de gröna stråken binda samman strandängarna längs Hjälmararen, lövskogarna längs förkastningsbranten, det storskaliga jordbrukslandskapet vid Karlslund samt det småbrutna jordbrukslandskapet norr om staden. Dessa landskap har viktiga natur- och rekreativvärden som kan stärkas och tillgängliggöras ytterligare.

Vidare anger översiktsplanen att de gröna stråken längs Hemfjärdens strandzon ska bindas samman med stadens grönområden.

Strategin kan i detta sammanhang ses som en konkretisering och ett verktyg för hur delar av ovanstående ställningstaganden kan förverkligas.

Kulturmiljö

Kring Hjälmararen finns tre områden som utgör riksintresse för kulturmiljö:

- Hjälmarberg: herrgårdsmiljö representativ för Hjälmarområdet.

- Äsplunda: herrgårdsmiljö med framträdande gårdsanläggning och storskaligt odlingslandskap. Herrgårdsmiljön är förklarad som byggnadsminne.
- Skävesund: herrgårdsmiljö från 1800-talet och upplevelsebar fornlämningsmiljö.

Förutom riksintressen för kulturmiljön finns antal områden som bedöms som särskilt värdefull kulturmiljöer, till exempel är Göksholm slott skyddat som byggnadsminne. Översiktsplanen gör här ett antal ställningstaganden, bland annat:

- Kulturmiljövården ska alltid beaktas. Tillägg, förändringar och ombyggnader ska, liksom tillkommande bebyggelse, ta hänsyn till och samspela med befintliga byggnaders, bebyggelseområdets och landskapets värden och kvaliteter.
- I samband med förändring och förnyelse ska en plats kulturmiljövården identifieras och analyseras.
- Utpekade riksintressen för kulturmiljövården ska skyddas mot sådana åtgärder som påtagligt skadar värdena såväl i området som i dess närområde. Vid exploatering eller planarbete i anslutning till ett område av riksintresse för kulturmiljövården ska därför påverkan på riksintresset utredas.
- Kulturmiljöinventeringen ska vara utgångspunkt för kommunens bedömningar i frågor som rör bebyggelse och kulturlandskap, i staden och på landsbygden.
- Särskilt värdefulla kulturmiljöer och byggnader bör skyddas i detaljplaner eller områdesbestämmelser. De områden som berörs av exploateringsintressen eller andra starka motstående intressen ska prioriteras att ge ett skydd.

Då kulturmiljöer, både i form av herrgårdsmiljöer och andra miljöer, har potential att utgöra viktiga besöksnoder ur ett rekreativt perspektiv just utifrån sina kulturhistoriska värden är ovanstående ställningstaganden en av flera avgörande utgångspunkter i strategin.

Näringsliv och besöksnäring

Tre platser i Hjälmaran är utpekade som viktiga noder för besöksnäringen. Entrépunkten till Oset och Rynningeviken bedöms som strategiskt viktig och ska ges förutsättningar att utvecklas mer till ett besöksmål. Både Vinön och Ässön är viktiga noder för att utveckla naturturism inom hela Hjälmaran och som besöksmål i sig själva. Översiktsplanen anger specifikt för dessa platser att:

- Ässön: Stor hänsyn ska tas till friluftslivets intressen. Utvecklingsområde för fritid och rekreation. Utredningsområde avseende fritid, rekreation, bad, camping, övernattningsmöjligheter mm.
- Björkön: Stor hänsyn ska tas till friluftslivets intressen. Björkön är ett utvecklingsområde för natur, friluftsliv och rekreation.
- Vinön: Stor hänsyn ska tas till friluftslivets intressen. Utvecklingsområde för friluftsliv på Vinön.

Av ovanstående är Örebro kommun direkt rådighet över Björkönen medan all utveckling på Ässön och Vinön behöver ske utifrån respektive markägares premisser.

Vad gäller förutsättningarna för näringsliv anger översiktsplanen bland att:

- Kommunen ska tillsammans med andra aktörer utveckla värden för naturturism i Kilsbergen, runt Hjälmaran, i våtmarkslandskapen kring Kvismaren, Tysslingen, Oset och Rynningeviken, samt runt Järleån.
- Kommunen ska verka för utvecklingen av attraktiva lägen för uppställningsplatser för husbilar.
- Båtlivet som turistnäring ska uppmuntras och utvecklas. Farleden från Hjälmaran till Hamnplan, liksom gästhamnen med tillhörande hamnservice, ska underhållas så att kommersiell båttrafik och trafik med fritidsbåtar kan utnyttja gästhamnen i Örebro.
- Hjälmaran har pekats ut som riksintresse för yrkesfiske, främst för fångst av gös och kräftor. Det miljöcertifierade fisket ska värnas genom medvetna åtgärder för förbättring av vattenmiljön.
- Alla vattendrag, särskilt Svartån, bör vara fysiskt tillgängliga för fritidsfiske av såväl fisk som kräftor. Vid planering av mark ska hänsyn därför tas till fritidsfisket. Strandkanter ska vara tillgängliga för fiske och det ska finnas sjösättningsmöjlighet för fritidsbåtar.

Utifrån strategins mål och syfte konkretiseras ovanstående ställningstaganden i strategin.

Trafik

Ovanstående ställningstagandena återkommer till viss del under rubriken *trafik* som bland annat anger att:

- Hjälmaran är en tillgång för Örebro som ska värnas, bevaras och utvecklas. Idag består Hjälmarens sjöfart främst av småbåtstrafik för rekreation och turism. För att bevara och möjliggöra utveckling av denna sjöfart är det viktigt att småbåtshamnar, gästhamnar och farleder sköts och underhålls.
- Behovet av iläggingsramper för bland annat räddningstjänstens båtar i Hjälmaran, samt behovet av tankställen ska beaktas.
- Mälaren–Hjälmaran utgör en strategisk transportled sedd ur både tillväxt- och miljöperspektiv och kan i framtiden möjliggöra att vägnätet kan avlastas för tunga transporter.

Ovanstående ställningstagande kan exempelvis innebära att Örebro kommun och Eskilstuna tillsammans utreder om Eskiltunaån är lämplig som tillfartsväg för framtida sjötransporter mellan Hjälmaran och Mälaren. I samband med detta behöver angöringslägen och markanspråk för lastning, lossning och vidare transporter av gods utredas. Strategin för Hjälmaran som rekreativt område innehåller i sig inga ställningstaganden kring sjötransporter av detta slag, men har säkerställt att den inte motverkar möjligheten av sådana.

Program för hållbar utveckling

Kommunfullmäktige antog 2020 (§21) programmet för hållbar utveckling. Syftet med programmet är att fastslå och synliggöra vilken samhällsutveckling Örebro kommun som geografiskt område strävar efter till år 2030 och år 2050. Programmet innehåller sex målområden:

- Örebro i sin fulla kraft
- Lärande, utbildning och arbete genom hela livet i Örebro
- Ett tryggt och gott liv för alla i Örebro
- Örebro skapar livsmiljöer för god livskvalitet
- Ett klimatpositivt Örebro med friska ekosystem och god biologisk mångfald
- Hållbara och resurseffektiva Örebro

Programmet sätter upp konkreta och mätbara delmål som ska vara uppnådda 2030 respektive 2050. För nu föreliggande strategi är det primärt delmål inom områdena *lärande, utbildning och arbete genom hela livet i Örebro, ett klimatpositivt Örebro med friska ekosystem och god biologisk mångfald* samt *Örebro i sin fulla kraft* som är direkt relevanta. Inom det första målområdet anger programmet bland annat att:

- År 2030 har Örebro kommun ett gott näringslivsklimat där samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv, civilsamhälle och akademi attraherar kompetens, nya företag, verksamheter och etableringar som bidrar till en hållbar och jämställd samhällsutveckling i hela Örebroregionen.

Strategin för Hjälmarens framtida utveckling innehåller ett antal ställningstaganden som konkretiserar ovanstående och som bidrar till en ökad hållbar utveckling inom Örebro.

Målområdet *Örebro i sin fulla kraft* handlar om ett jämställt och jämlikt samhälle och anger bland annat att bristande jämställdhet och jämlikhet i livsvillkor och livschanser påverkar folkhälsan negativt och att god hälsa och livskvalitet är grundläggande förutsättningar för människors möjlighet att nå sin fulla potential genom hela livet och att bidra till samhällets utveckling. Målområdet innehåller bland annat följande delmål för 2030:

- fler individer och grupper i Örebro kommun har möjlighet att påverka genom dialog, samverkan och i beslutsprocesser.
- skillnaderna i påverkbar hälsa mellan olika grupper har halverats, med utgångspunkt i läget 2020.
- skillnaderna i livsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män har halverats med utgångspunkt i läget 2020.

Målområdet *Örebro skapar livsmiljöer för god livskvalitet* handlar om att skapa rumsliga strukturer som tillsammans gör kommunens tätorter och landsbygder inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Här anges bland annat att ”genom fysisk planering, hållbar förvaltning och utveckling av våra livsmiljöer

skapas hållbar bebyggelse- och infrastrukturer samtidigt som hushållningen av våra mark- och vattenområden är god.

Inom målområdet *ett klimatpositivt Örebro med friska ekosystem och god biologisk mångfald* formuleras bland annat målbilden ”år 2050 har Örebro kommun välmående och motståndskraftiga vatten och naturmiljöer där den biologiska mångfalden och ekosystemen bevaras, återskapas, främjas och nyttjas hållbart. Landskapet består av en väl fungerande grön infrastruktur som bidrar till att stärka ekosystemtjänster som är viktiga för samhället.” För 2030 anger programmet att:

- alla kommunens vattenförekomster [ska] minst uppnå god ekologisk och kemisk status, även inräknat de ämnen som idag är överallt överskridande.
- Örebro kommuns natur- och vattenmiljöer [ska bestå] av en sammanhängande, varierad och välfungerande grön infrastruktur som utgör goda livsmiljöer för arter och bidrar med viktiga ekosystemtjänster till samhället.

Att ovanstående mål uppnås är en förutsättning för att Hjälmarén som rekreatiönsområde ska kunna fortsätta utvecklas långsiktigt och ligger därför som ett grundläggande perspektiv i strategin kring *Hjälmaréns framtida utveckling*.

Näringslivsprogram

Kommunfullmäktige antog 2015 (§ 138) ett näringslivsprogram för Örebro kommun. Det övergripande målet med Örebro kommuns näringslivsarbete är att bidra till långsiktig hållbar utveckling genom stärkt konkurrenskraft och goda förutsättningar för fler välmående företag som erbjuder arbete till en växande befolkning. Programmet söker nå målet genom fem fokusområden:

- Örebro kommun som regional motor
- Näringslivets kompetensförsörjning
- Service och myndighetsutövande
- Innovativa miljöer och entreprenörskap
- Infrastruktur och kommunikation

Till respektive fokusområde kopplas konkreta handlingsplaner. Näringslivsprogrammet belyser bland annat det beroende som uppstår mellan Örebro kommun som regional motor där regionen är beroende av en stark motor och regionens nod i sin tur är beroende av dess omland.

Programmet konstaterar även att det finns ett behov av ökad dialog mellan kommun och näringsliv för att det ska vara möjligt att gemensamt identifiera hinder och utmaningar för att näringslivet ska kunna utvecklas. Vidare behöver utbytet med omkringliggande regioner intensifieras för att utveckla respektive arbetsmarknadsregion ytterligare.

Strategin för utveckling av Hjälmarén som rekreatiönsområde bedöms bidra till ökad måluppfyllelse bland annat genom att den utgår från ett ökat samarbete både mellan Örebro kommun och berörda delar av näringslivet och mellan de kommuner och regioner som ligger kring Hjälmarén.

Naturplan

Kommunfullmäktige antog 2014 (§ 14) en naturplan för Örebro kommun. Planen har en tidshorisont på fem år från antagande och arbete pågår med att revidera den och formulera en strategi för naturvård och friluftsliv.

Naturplanen utgår från natur- och grönområdena i kommunen som resurs och formulerar åtgärder för hur denna resurs kan värnas och utvecklas för att säkerställa biologisk mångfald, kulturmiljövärden, attraktiva boendemiljöer, stärkt folkhälsa, ökad turism och möjligheter till en aktiv fritid.

För att nå målen i naturplanen fokuserar det strategiska arbetet på tre saker: att skydda värdefulla områden, att utveckla dessa områdens biologiska värden och olika upplevelsevärden samt att öka tillgängligheten.

Naturplanen pekar ut åtta prioriterade landskap varav Hjälmarelandskapet är ett. Naturplanen innehåller flera konkreta åtgärder kring Hjälmarens, till exempel att ”kommunen ska tillsammans med andra aktörer utveckla värden för friluftsliv och naturturism i Kilsbergen, runt Hjälmarens i våtmarkslandskapet med Kvismaren, Tysslingen, Oset och Rynningeviken samt runt Järleån”. Här har kommunen inlett ett samarbete med bland annat Länsstyrelsen i Örebro län (detta beskrivs under rubriken *Strategi för Hjälmarelandskapets lövskogar*).

Utifrån målen i naturplanen konstateras att ”potentialen för att utveckla naturbaserade upplevelsevärden och naturturism i Örebro kommun är mycket stor. Inom en radie av några mil från Örebro stad [nås] Kilsbergens vildmarker, Hjälmarens insjölandskap och flera våtmarksområden av internationell betydelse. I dessa områden finns förutsättningar för en mängd olika aktiviteter som bad, vandring, cykling, skidåkning, fiske, paddling, båtliv och rika naturupplevelser. Aktiviteterna attraherar många av kommunens medborgare men kan även vara en viktig del av regionens utbud för turister”.

Naturplanen konstaterar vidare att bland annat Hjälmarens kan ha en viktig roll i utvecklingen av naturturism inom regionen och för ett resonemang om hur Örebro kommun kan bidra till detta: ”regional tillväxt genom ökad naturturism kräver ett samspel mellan privat företagsamhet och offentliga aktörer, där kommunens roll i första hand är att skapa förutsättningar för aktiviteter i landskapet. Det [görs] genom att säkra tillgången till attraktiva områden, förbättra närbarheten, anlägga målpunkter för att utveckla upplevelsevärden och se till att det finns lättillgänglig information om detta utbud. Samma satsningar skapar förutsättningar för ett rikt friluftsliv och aktiv fritid för kommunens medborgare”.

Flera av de ställningstaganden som denna strategi gör utgår direkt från ovanstående.

Grönstrategi

Kommunstyrelsen fastställde 2017 (§ 296) en grönstrategi för Örebro kommun. Grönstrategin fokuserar på parker, natur och grönområden i och nära Örebro stad och de mindre tätorterna och syftar till att:

- Ange mål, ställningstagande och strategier för kommunens arbete med planering och förvaltning av grönstrukturen i och omkring våra tätorter
- Vara ett underlag och stöd i den fysiska planeringen
- Vara ett underlag och stöd för prioritering och verksamhetsplanering inom de förvaltningar som ansvarar för park-natur-och fritid
- Bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen, folkhälsomålen och målen för friluftsliv kan uppfyllas på lokal nivå

Liksom Naturplanen har Grönstrategin bland annat som mål att öka tillgängligheten av grönområden för kommuninvånarna.

Detta uppnås genom att grönstrukturen utgör en av grunderna i den fysiska planeringen vilket möjliggör en utveckling av gröna värden och kvaliteter.

Grönstrategin pekar ut flera gröna värden kring Hjälmararen, bland annat Oset och Rynningeviken vars våtmarksområde har internationell betydelse för bevarandet av olika fågelarter samt lövskogarna runt Hjälmararen vars breda zon innehåller höga ekologiska värden knutna till olika typer av lövskogsmiljöer och herrgårdsmiljöer med bland annat gamla ekhagar.

Grönstrategin gör tre ställningstaganden som har en grundläggande betydelse för föreliggande strategi:

- Förvaltning av grön-och naturområden samt översiktlig planering ska utgå från ett ekologiskt landskapsperspektiv för att den urbana, gröna infrastrukturen ska bidra till den biologiska mångfalden i omgivande landskap. Viktiga sådana landskap är Hjälmarslandskapet, Kilsbergen och våtmarkslandskapet på Närkeslätten.
- Kulturhistoriska miljöer i parker, trädgårdar och gröna stråk ska bibehållas och lyftas fram som betydelsefulla inslag och målpunkter. De ska även i framtiden representera kontinuiteten i Örebro med dess långa utvecklingshistoria och på så sätt bidra till att stärka den lokala identiteten.
- De gröna stråkens funktion som spridningsvägar för olika djur och växter ska värnas och utvecklas. Viktiga kvaliteter är att de gröna stråken är tillräckligt breda och att de bildar ett sammanhängande nätverk som binder ihop olika värdekärnor.

Projektet utgår från ställningstagandena ovan som bedöms ligga i linje med

projektets övergripande syfte.

Handlingsplan för grönstrategin

Under 2021 antog Programnämnd samhällsbyggnad (§60) en handlingsplan för grönstrategins genomförande (Sam 76/2019). Handlingsplanen tar upp de prioriterade åtgärder som krävs för att strategin ska implementeras varav vissa åtgärder, trots att de fokuserar på tätorten, är relevanta och synkroniserade med strategin för Hjälmarens framtida utveckling:

- Arbeta med att utveckla gröna mötesplatser för rörelse och rekreation.
- Göra en översyn av grönstråken för att identifiera brister, utvecklingsbehov samt möjligheten till inköp av mark i syfte att stärka de gröna stråken.

Landsbygdsprogram

Kommunstyrelsen antog 2017 (§ 85) ett landsbygdsprogram för Örebro kommun. Programmet har sex fokusområden:

- Demokrati, samverkan och lokalt inflytande
- Boende
- Näringsliv
- Offentlig och kommersiell service
- Kommunikationer
- Föreningsliv

Under respektive fokusområde finns ett antal ställningstaganden. De som har särskild betydelse för strategin är:

- Örebro kommun ska verka för att öka samverkan mellan näringslivet på landsbygden och kommunen
- Örebro kommun ska verka för att underlätta företagandet på landsbygden
- Örebro kommun ska verka för en ökad samverkan med den ideella sektorn på landsbygden.

Strategin utgår från ovanstående i flera ställningstaganden. Ovanstående är även högst relevant i det övergripande projektet *Hjälmarens framtida utveckling* där samverkan med externa parter är en avgörande del.

Strategi för Hjälmarelandskapets lövskogar

Under 2013 inledde Länsstyrelserna i Örebro län, Södermanlands län och Västmanlands län tillsammans med Skogsstyrelsen och de fem kommunerna Arboga, Örebro, Vingåker, Katrineholm, Eskilstuna ett samarbete för att ”samordna arbetet med att bevara och utveckla naturvärden, sociala värden och produktionsvärden inom Hjälmarelandskapets lövskogar”.

Strategin formulerar en vision för Hjälmarens som innebär att ”Hjälmarens ska utgöra en landskapsekologiskt och produktionsmässigt väl fungerande lövskogstrakt, som utgör en positiv faktor för lövproduktion, naturvård, vattenkvalité, folkhälsa och sociala värden”. Vidare anger strategin ett antal

viljeriktningar med syfte att skapa en ekologiskt och socialt hållbar lövskogsmiljö kring Hjälmarén. Dessa viljeriktningar utgör en grund för stora delar av nu föreliggande strategi.

Idrottspolitiskt program

Kommunfullmäktige antog 2018 (§ 140) ett Idrottspolitiskt program för Örebro kommun. Programmet syftar till att skapa förutsättningar för att alla som bor och verkar inom Örebro kommun ska kunna utöva fysisk aktivitet, idrotts- och motionsaktiviteter utifrån egna förutsättningar och önskemål.

Programmet berör inte enbart organiserad idrott utan även idrott och rörelse som utövas i egen regi. Det är ur denna aspekt som programmet är relevant för strategin, bland annat genom ställningstagandena att Örebro kommun:

- Skapa förutsättningar för ökad rörelseförståelse hos alla barn och ungdomar.
- Säkerställa att investeringar görs på lika villkor mellan könen med ett kompensatoriskt förhållningssätt.
- Använda etablering av nya anläggningar som ett verktyg för att öka tillgängligheten och utjämna socioekonomiska skillnader.

Begreppet anläggningar inbegriper inte enbart objekt som idrottshallar och fotbollsplaner utan inbegriper även skridskobanor på naturis och kanotleder. Även rörelseförståelse är ett begrepp som rör sig utanför traditionella anläggningar då det mycket väl uppnås i natur- och vattenområden.

Kulturpolitiskt program

Kommunfullmäktige antog 2018 (§ 87) ett Kulturpolitiskt program för Örebro kommun. Programmet utgör stöd för beslut när det gäller de prioriteringar som ska göras så att alla invånare kan ta del av och skapa kultur och innehåller flera ställningstaganden som är relevanta, bland annat ska Örebro kommun:

- utveckla kulturaktiviteter i samverkan med civilsamhälle och föreningsliv med syfte att stärka demokratin i lokalsamhället
- utveckla förvaltningsöverskridande samverkan vid planeringen av kulturella och sociala mötesplatser såväl i stadsdelarna som på landsbygden
- verka för att integrera kulturplanering i stadsbyggnadsprocessen
- belysa kulturarvets och kulturmiljöns olika former och dess betydelse för planeringen av framtidens Örebro kommun
- utveckla och ta till vara sina olika kulturmiljöer och öka marknadsföringen av dem.

Överenskommelse om samverkan i Örebro mellan det civila samhället och kommunen

I Örebro kommuns överenskommelse om samverkan i Örebro mellan det civila samhället och kommunen anges nedan principer för samverkan:

- Självständighet och oberoende
- Öppenhet
- Kvalitet
- Långsiktighet
- Dialog
- Mångfald

Principerna ska vara vägledande för de åtaganden som Örebro kommun och civilsamhället har åtagit sig för att bidra till en hållbar utveckling i Örebro. Dessa åtaganden är:

- Parterna åtar sig att bidra efter förmåga till en hållbar samhällsutveckling i Örebro.
- Parterna åtar sig att ta initiativ till dialog och bjuda in varandra i ett så tidigt skede som möjligt i relevanta processer.
- Parterna åtar sig att medverka i dialog som man inbjuds till, med hänsyn tagen till parternas olika förutsättningar och villkor.
- Parterna skapar gemensamt förutsättningar för en ömsesidig relation präglad av nyfikenhet, mod, öppenhet och tillit.
- Parterna använder Samverkansrådet som ett forum för att i dialog utveckla förutsättningarna för samverkan.
- Parterna tar via Samverkansrådet och C-nätet gemensamt ansvar för överenskommelsen och följer årligen upp ovanstående åtaganden samt aktivitetsplanen.

Strategin för Hjälmarens utveckling bidrar till att genomföra flera av dessa åtaganden, framför allt de fyra första.

Barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektiv

Inom Örebro kommun saknas det ett sammantaget styrdokument som beskriver barnperspektivet, något som bland annat Stadsrevisionen kunde konstatera i revisionsrapporten *granskning av kommunens arbete med att beakta barnkonventionen* (2020-03-19).

I sammanhanget är tre perspektiv viktiga:

- **Barnperspektiv:** ett förhållningssätt till barn som sätter barnet i fokus vid beslut eller åtgärder som kan beröra ett enskilt barn eller en grupp barn. Barnperspektiv har vi vuxna när vi tar hänsyn till vad våra beslut får för konsekvenser för barn.
- **Barnets perspektiv:** barnets egen berättelse, uppfattning och tolkning av sin situation.
- **Barnrättsperspektiv:** om en åtgärd eller ett beslut bedöms få konsekvenser för barn ska hänsyn tas till de mänskliga rättigheter ett barn har, bland annat

enligt barnkonventionen. Att på så sätt säkerställa barnets rättigheter i åtgärder eller beslut som rör barn innebär att ha ett barnrättsperspektiv.

Barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektivet återfinns i flera olika styrdokument på olika nivåer inom Örebro kommun, bland annat programmet för hållbar utveckling. Inom målområdet *Örebro i sin fulla kraft* anges målbilden för år 2050 som att ”barnets rättigheter säkerställs alltid, barnfattigdom har eliminerats och den relativa fattigdomen har minskat. De demokratiska processerna är rättssäkra, tillgängliga och inkluderande”.

Barnets rättigheter beskrivs närmare i barnkonventionen som från 1 januari 2020 utgör svensk lag. Konventionen innehåller fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av konventionen. Dessa principer uttrycker att:

- Alla barn har lika värde och därmed rätt att inte bli diskriminerad (artikel 2)
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (artikel 3)
- Alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad (artikel 12)

Ovanstående konkretiseras till viss del i den *policy för barnets rättigheter i Örebro kommun* som kommunfullmäktige antog 2014 (§300). Här framgår bland annat att:

- Varje barn i Örebro kommun ska ha samma rättigheter.
- Barnets bästa ska komma i främsta rummet: Örebro kommuns nämnder, styrelser och bolag ska beakta barnperspektivet vid beslut.
- Varje barn i Örebro har rätt till ett värdigt liv, god fysisk och psykisk hälsa, goda uppväxtvillkor.

Även i programmet för hållbar utveckling (antaget av Kommunfullmäktige 2020 §21) finns ett tydligt barnperspektiv, bland annat i målbilden 2 för 2050 under målområdet *Örebro i sin fulla kraft*:

År 2050 finns det förutsättningar i Örebro kommun för jämställda och jämlika uppväxt- och livsvillkor. Mänskliga rättigheter respekteras och alla invånare känner framtidstro, delaktighet och tillit samt har makt och möjlighet att påverka samhället och sina egna liv. Barnets rättigheter säkerställs alltid, barnfattigdom har eliminerats och den relativa fattigdomen har minskat. De demokratiska processerna är rättssäkra, tillgängliga och inkluderande. Invånarna i Örebro kommun är trygga och säkra och inga barn växer upp i våldsamma hemmiljöer. År 2050 har jämställdhet och jämlikhet i hälsa och välbefinnande uppnåtts för alla i alla åldrar – de påverkningsbara hälsoklyftorna har slutits.

Barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektivet är tre av flera utgångspunkter i denna strategi och ligger till grund för flera av de ställningstaganden som strategin gör. Vid framtagande av den handlingsplan som till delar kommer att implementera strategin (se kapitel *implementering och uppföljning*) ska checklistor som säkerställer bland annat detta perspektiv formuleras.

Nulägesanalys

Länsstyrelsen i Örebro län beställde 2019 en kunskapsinhämtning kring Hjälmarén för att kunna besvara frågor kring användningen och synen på Hjälmarén idag och vilka planer som finns framöver för organisationer, verksamheter och näringar runt sjön. Kunskapsinhämtningen utfördes av Sweco och levererades hösten 2019 i *slutrapport: grunderna till en strategi för Hjälmarén*. Stora delar av informationen i denna nulägesbeskrivning utgår från slutrapporten.

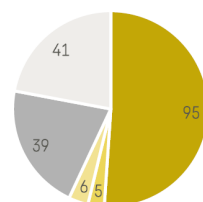
Hjälmarén skapar förutsättningar för både näringslivsutveckling, tillväxt och landsbygdsutveckling i samtliga kommuner och regioner som gränsar till sjön, bland annat genom att vara en direkt resurs exempelvis fisket, jordbruket och hamnarna. Hjälmarén är även en mer indirekt, eller potentiell, resurs för besöksnäringen, både för upplevelser kopplade direkt till sjön och att området kring Hjälmarén generellt blir mer attraktivt för besökare tack vare sjön.

Vidare utgör vattennära miljöer är en viktig resurs i landsbygdsutveckling. Hjälmarén skapar här förutsättningar för arbetstillfällen och attraktiva boendemiljöer på landsbygden. Denna utveckling är dock beroende av tillgången till lokal service, samtidigt som utveckling kring Hjälmarén i sig kan skapa förutsättningar för lokal service. Vikten av tillgång till lokal service beskrivs både i Örebro kommuns översiktsplan och i Landsbygdsprogrammet. Hjälmarens betydelse för just kommunens landsbygder är stor genom att stora delar av landsbygdsbefolkningen bor i närheten av Hjälmarén, i eller nära orter som Glanshammar, Odensbacken och Stora Mellösa. Här finns det en potential i att se Hjälmarén som en resurs för att skapa attraktiva och vattennära boendemiljöer som stärker landsbygderna.

Runt Hjälmarén fanns 2019 ca 1670 företag med 3300 anställd, majoriteten av dessa använder inte Hjälmarén som resurs i sitt arbete vare sig direkt eller indirekt. Som jämförelse kan sägas att det totalt då den senaste näringslivsanalysen gjordes för Örebro län (2015) fanns 9584 företag i länet med 67 791 anställda.

De största branscherna runt Hjälmarén är jordbruket och byggverksamheterna. Att jordbruket utgör den största enskilda branschen är naturligt då huvudsyftet med sjösänkningen i slutet av 1800-talet var just att frilägga jordbruksmark. Majoriteten av jordbruksföretagen är små och utgörs av blandade jordbruk, spannmålsodling och mjölk- och nötbönder. Jordbruket nyttjar sjön både indirekt genom jordbruksmark och mer direkt genom att använda sjöns vattenreserver för bevattning.

Relativt få personer är sysselsatta i någon av de branscher som är direkt beroende av Hjälmarén. Diagrammet till höger visar nuläget 2019. Som jämförelse kan sägas att jord- och skogsbruket runt Hjälmarén sysselsätter ca 650 personer och att besöksnäringen inom Örebro län (siffrorna i tabellen bredvid visar förhållandena kring Hjälmarén inom tre län) sysselsätter ca 5200 personer. Besöksnäringen kring Hjälmarén är alltså ytterst begränsad och sysselsätter

- Besöksnäring
- Maritima transporter och godshantering
- Maritim tillverkningsindustri, underhåll och anläggningsarbeten
- Fiske och livsmedelsindustri
- Övriga branscher

knappt 100 personer.

Bryts besöksnäringdelen ner ytterligare framgår att ca 60 procent arbetar inom restaurang, 12 procent inom hotell, 8 procent inom konferens och resten inom övriga. Betydelsen Hjälmarén har för besöksnäringen varierar troligen stort från i princip obefintlig för exempelvis pizzerior till helt central för de restauranger och hotell som ligger precis vid sjön.

Den statistiska kartläggning som Sweco genomförde 2019 visade att Hjälmaréns regionalekonomiska betydelse är mycket begränsad, men att det finns en outnyttjad potential för sjön som resurs för just näringslivsutveckling. Potentialen bedöms inte finnas inom klassiska maritima näringar som transporter, godshantering och maritim tillverkning utan bedöms istället finnas inom besöksnäringen. Även om Hjälmarén i sig inte är en besöksanledning bedöms sjön ha potential att utgöra en del i en större besöksupplevelse. Här har Örebro kommun en stor roll att spela både genom egna initiativ och genom att skapa förutsättningar för privata initiativ som stärker Hjälmaréns upplevelsevärden.

Hjälmarén har idag dålig ekologisk status enligt Vattenmyndigheternas klassning. En av de viktigaste orsakerna till detta är övergödning som kan leda till algbloomning, syrebrist, fiskdöd och andra negativa konsekvenser. Hjälmaréns slättsjökaraktär, där vattendjupet i genomsnitt idag är torkat sex meter, i kombination med sjösänkningen innebär att utspädningseffekten i Hjälmarén idag är mycket begränsad, varför problem som övergödning blir allt mer påtagliga. Det är därför viktigt att tillförseln av näringsämnen till Hjälmarén minskar.

Förutom de negativa ekologiska konsekvenserna som övergödning och algbloomning medför skapar detta även en negativ upplevelse av Hjälmarén som ett område för rekreation och särskilt för bad.

Skogen är en viktig del av naturvärdena runt sjön, där Hjälmarén möjliggjort de rika lövskogsmiljöerna som finns längs sjön. Sjöns reglering innebär dock en brist på höga vattenflöden, vilken i sin tur medför att det sker en successiv inväxning av gran i strandskogarna. Regleringen medför även negativa konsekvenser för flera arter som är beroende av den livsmiljö som skapas med ömsom torrläggning och ömsom översvämning.

Upplevelsemässigt utgör Hjälmarén inte automatiskt en del av kommuninvånarnas liv, även för de som är bosatta i närheten av sjön. Detta ger flera konsekvenser. En av de mest uppenbara är att befintlig besöksnäring går miste av en stor del av den potentiella hemmamarknaden och att kommuninvånarnas förutsättningar till vardaglig rekreation i och kring Hjälmarén inte nyttjas till sin fulla potential.

Orsaken till detta kan både bero på att Hjälmarén inte upplevs som tillgänglig för bad, båtliv, fiske och annan rekreation och dels till att trakterna kring sjön är präglade av en annan typ av näringsliv än den som förknippas med sjöliv. Även den fysiska planeringen bidrar till upplevelsen av Hjälmarén som ej tillgänglig. Som exempel kan Hampetorp nämnas där det finns en stor potential för utveckling men dit besökare i låg grad hittar, till viss del på grund av att sjön inte är synlig från vägen. Det bedöms därför finnas ett behov av att hjälpa både kommuninvånare och besökare till sjön för att visa upp och tillvarata dess potential.

I den kunskapsinhämtning som Sweco genomförde 2019 konstaterades att de fem kommuner som ligger kring Hjälmarén samtliga ”har ryggen vänd mot Hjälmarén

i olika bemärkelser, där Hemfjärden inte varit en integrerad del av Örebro medan man i Västmanland och Södermanland vänt sig mot Mälardalen snarare än en identifikation som en del av Hjälmabygden. Detta manifesteras genom den samverkan man bedriver men också genom namn som *Mälardalens högskola* i Eskilstuna eller *Näringslivsstrategi Västra Mälardalen* som Arboga äger tillsammans med Kungsör och Köping.”

Genom att kommunerna historiskt har vänt ryggen mot Hjälmaren har ett slags moment 22 skapats: ju mindre plats Hjälmaren har tillåts uppta i kommuners och kommuninvånares medvetenden, desto mindre satsningar och fokus har legat på sjön vilket i sin tur leder till att sjöns potential ytterligare faller i glömska.

Här bör det dock nämnas att Örebro kommun har lagt stora resurser sedan 1990-talet på att utveckla och tillgängliggöra Hemfjärden, inte minst Oset och Rynningeviken. Det långsiktiga arbete som har bedrivits här visar att det är möjligt att vända utvecklingen och skapa kontakt med sjön.

En viktig aspekt för att försöka vända utvecklingen är att medvetandegöra Hjälmaren och dess potential både i den kommunala organisationen och hos kommuninvånarna. Detta behöver göras både på strategisk och operativ nivå genom insatser i den fysiska miljön.

I och med att Hjälmaren delas av fem kommuner, tre regioner och tre länsstyrelser behöver det strategiska arbetet både utföras inom respektive organisation och i samverkan dem emellan.

För Örebro kommuns del är arbetet påbörjat i och med denna strategi. Parallellt med detta har Örebro kommun tagit initiativ till att formulera en gemensam strategi mellan berörda kommuner, regioner och länsstyrelser (Sam 505/2021).

Påbörjade projekt är steg i rätt riktning men kommer i framtiden behöva kompletteras med arbeten som inte bedrivs i projektform utan inom ordinarie processer. En avgörande aspekt är att erforderliga resurser avsätts för att fortsätta driva och förvalta utvecklingen och att strukturerade former för detta finns.

Framtidsbild för Hjälmarén

Hjälmaréns ekologiska status är god och övergödningen har avtagit. Upprätthållandet av vattendomen ses som en självklarhet hos alla involverade parter. Fler skyddade områden i Hjälmarén och dess närhet skapar goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv och en ekologiskt hållbar miljö.

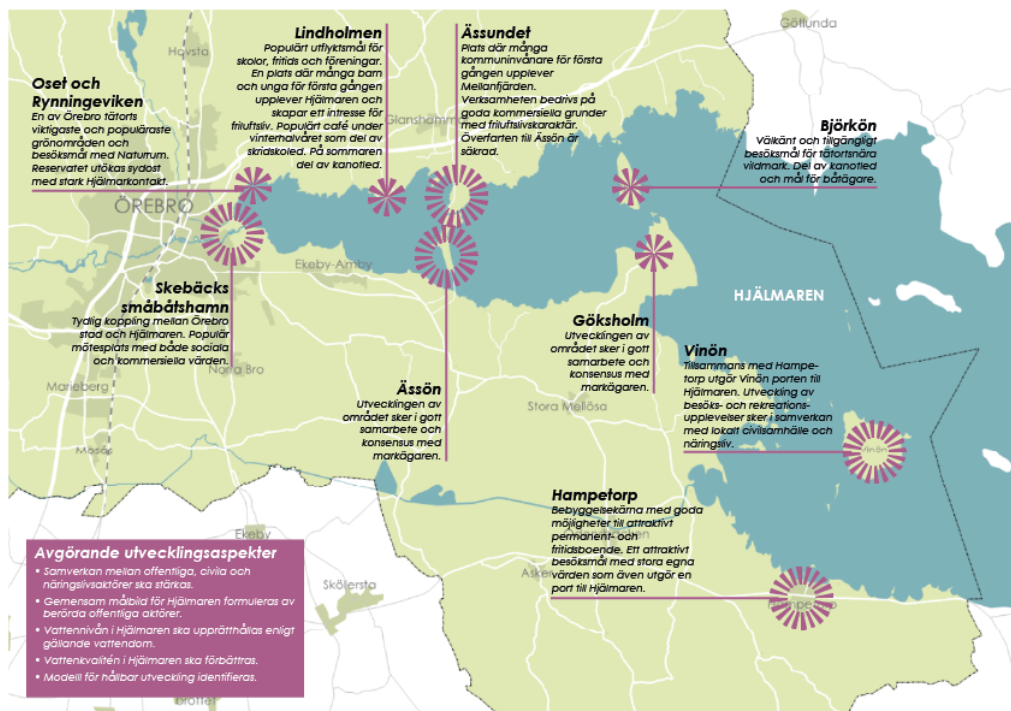
Tillsammans med övriga kommuner och delar av civilsamhället och näringslivet har en modell för hur samhällsutveckling på och kring Hjälmarén sker på ett hållbart sätt tagits fram och implementerats, till exempel som biosfärsområde. Samverkan över kommungränser och mellan offentligt, civilt, kommersiellt och med större markägare är mer regel än undantag. Samverkan sker utifrån gemensamt uppsatta mål med djup lokal förankring.

För Örebros kommuninvånare, både på landsbygd och i tätort, upplevs Hjälmarén som en del av lokalidentiteten. Tillsammans med goda förutsättningar till lokalt kvarboende och attraktiva boendemiljöer gör detta att upplevelsen av Hjälmarén spelar en aktiv roll i val av bostättningsort.

Till Hjälmarén söker sig kommuninvånare både för sin vardagliga rekreation och som besöksmål. Natur-, kultur och båtuturismen är välutvecklad och bidrar tillsammans med besöksnäringen starkt till landsbygdsutvecklingen kring Hjälmarén.

På och kring Hjälmarén finns välutbyggda strukturer för fritidsbåtar med ett gott utbud av hem- och gästhamnar och en väl underhållen farled. Den kommersiella turtrafiken är välutbyggd och knyter ihop både människor och landskap kring Hjälmarén.

Kanot- och cykelleder förbinder intressanta och spännande målpunkter på och kring Hjälmarén. Tillsammans med tillgängliga kulturmiljö- och naturområden och en levande besöksnäring skapar detta en mångfald av attraktiva rekreativmiljöer på och kring Hjälmarén.

Framtidsbilder per nod

I och med att Hjälmarén utgör Sveriges fjärde största sjö finns det potential för att utveckla ett stort antal noder som både är attraktiva i sig själva men som också bidrar till den övergripande attraktiviteten. I detta kapitel listas de noder som var för sig och tillsammans bedöms som viktigast för att Hjälmarén ska utvecklas till ett än mer attraktivt rekreationsområde.

Björkön

Naturreseptatet Björkön fortsätter att utvecklas i enlighet med fastställd skötselplan (Sam 272/2016). Björkön är ett välkänt besöksmål för tätortsnära vildmark och upplevs som ett intressant, spännande och tillgängligt utflyktsmål för kommuninvånare som vill uppleva en långsiktigt hållbar samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald.

Björkön besöks antingen individuellt eller i grupp samt antingen i egen båt eller kanot eller som ett stopp med de kommersiella turbåtar som trafikerar Hjälmarén. Som gruppbesökare utgör Björkön både ett biologiskt intressant besöksmål och en givande rekreationsupplevelse i organiserad form med exempelvis ”matlagning i det vilda” som förtecken.

För naturturismen utgör Björkön ett självklart etappmål på den kanotled som sträcker sig över hela Hjälmarén. På liknande sätt som båtägare söker sig till andra öar i Hjälmarén för bad och rekreation utgör Björkön ett välkänt och populärt besöksmål bland båtägare.

Göksholm

Utvecklingen styrs av markägaren. Utifrån markägarens förutsättningar har området tillgängliggjorts för friluftslivet med bland annat vandrings-, cykel- och kanotleder samt badplats. Områdets värdefulla kulturmiljö utgör ett populärt besöksmål och bidrar till att skapa mervärde för både markägare och besökare.

Hamnområdet på den norra udden utgör en viktig utgångspunkt för fritidsbåtar på Hjälmaran och stärker områdets koppling till Björkön med till exempel kanotuthyrning. Här har även ställplatser utvecklats som komplement till fritidsbåtsmarknaden.

Hampetorp

Hampetorp utgör både en attraktiv lokal bebyggelsekärna och ett attraktivt besöksmål för både kommuninvånare och besökare. Tillsammans med Vinön utgör Hampetorp en strategiskt viktig plats för att tillgängliggöra Hjälmaran.

Genom sin närhet till Hjälmaran och god kollektivtrafik, handel, kommersiell och offentlig service samt goda möjligheter till attraktivt permanent- och fritidsboende uppstår synergivinster både för Hampetorp och för omkringliggande landsbygd.

Som besöksmål uppvisar Hampetorp stora egna värden och utgör även en naturlig och välkänd port till övriga delar av Hjälmaran. Till Hampetorp söker sig besökare för att bada, uppleva lokalt näringsliv med fokus på fiskförädling och andra närproducerade produkter och framförallt för att uppleva Hjälmarans öppna sjölandskap. Besökare söker sig till Hampetorp både för dagsutflykter och för övernattnig.

Genom att en av Hjälmarans få stationer för båt drivmedel finns i Hampetorp utgör platsen en självklar nod för båtägare. Hamnområdet utgör även ett attraktivt besöksmål i sig själv samtidigt som det bidrar till goda förutsättningar för det lokala näringslivet.

Som port till Hjälmaran finns det goda möjligheter att ta sig vidare ut på sjön i antingen egen eller hyrd båt eller kanot. Det finns även goda möjligheter att med egen eller hyrd cykel ta sig vidare till Vinön.

Lindholmen

Lindholmen är ett populärt utflyktsmål för skolor och föreningar för både dagsutflykter och övernattningar. Lindholmen utgör ur det perspektivet en självklar plats där många barn och unga under sommarhalvåret för första gången möter Hjälmaran och under organiserade former skapar ett intresse för friluftsliv.

Genom sin popularitet upplever fler kommuninvånare den unika kulturmiljön och förutsättningar för att byggnaden med omgivning ska bevaras, underhållas, utvecklas och användas säkras.

Besökare söker sig till Lindholmens populära café under vinterhalvåret som utgör en stark målpunkt för skridskoleden från Rynningeviken.

Även under sommarhalvåret utgör Lindholmen en stark målpunkt för friluftslivet som ett populärt etappmål både på den kanotled som sträcker sig över hela Hjälmaran och för cykelleden Hemfjärden runt. Lindholmen är även tillgänglig för båtlivet.

Till den populära badplatsen söker sig ett stort antal besökare som lockas av den attraktiva och väl underhållna blandningen av kultur- och naturmiljö både vad gäller själva byggnaden och platsens utemiljö.

Skebäcks småbåtshamn

Småbåtshamnen utgör en tydlig koppling mellan Örebro stad och Hjälmaran och tydliggör Örebros historia som sjöstad. Hamnområdet utgör en populär mötesplats med både sociala och kommersiella värden.

Hit söker sig örebroare för att på ett enkelt sätt nå och uppleva Hjälmaran. De som saknar egen båt, kanot eller cykel har här möjlighet att hyra sådan. Kopplingen till både Naturens hus med Oset och Rynningeviken, till kanotverksamheten vid Slussen samt till kommande bebyggelse i Pappers bruket är tydlig.

Kommuninvånare och besökare söker sig till hamnområdet för att besöka någon av de mindre glass- och fiskbodarna eller för att promenera längs med kajen.

De ställplatser med hög servicenivå som finns i området lockar turister under större delen av året och bidrar till att området är levande samt att det finns kommersiella driftsförutsättningar.

Oset och Rynningeviken

Oset och Rynningeviken utgör fortsatt en av Örebro tätorts viktigaste grönområden som bjuder in till vardaglig rekreation för kommuninvånarna. Området erbjuder många kommuninvånare deras första kontakt med Hjälmaran, inte minst genom informationscentret Naturum där en mängd aktiviteter pågår tillsammans med ideella organisationer och andra aktörer.

Naturreseptet har stärkts både genom en utökning sydost och genom utveckling av Stora Hjortstorps gård som en stark målpunkt inom området. Med både Naturum, Naturens hus och Stora Hjortstorps gård utgör området en av tätortens populäraste besöksmål.

Området utgör vidare en viktig plats för kommuninvånarna att motionera, promenera och njuta av både naturvärden och fascineras av platsens historia från soptipp, skjutfält och oljehamn till naturreseptet. Det rika fågellivet gör området till ett självklart besöksmål för bland annat ornitologer, professionella såväl som lekmän.

Kopplingen mellan området och exempelvis småbåtshamnen är tydlig och uppmuntrar till rörelse mellan områdena.

Vinön

Vinön utgör tillsammans med Hampetorp porten till Hjälmaran. Tillsammans med det lokala civilsamhället, näringslivet och markägare utvecklas Vinön till ett populärt besöksmål med en bredd av rekreativa aktiviteter. Hit söker sig besökare både för evenemangsupplevelser, mat, musik, kulturmiljö och för att njuta av öns naturmiljö. Badplatsen på Vinöns norra sida fortsätter att utvecklas.

Cykel- och kanotuthyrning finns både på Vinön och i Hampetorp och på så sätt avlastas både färjetrafiken och öns vägnät

Ässundet

Ässundet utgör en viktig strategisk plats då kommuninvånare ofta upplever Mellanfjärden för första gången här.

Ässundet (norra) är en tydlig målpunkt för friluftslivet då det är ett etappmål för både Hemfjärden runt och den kanotled som sträcker sig över hela Hjälmaran

Verksamheten bedrivs på goda kommersiella grunder. möjlighet till kanot- och cykeluthyrning finns.

Överfarten till Ässön är säkrad och bedrivs driftssäkert.

Ässön

Utvecklingen styrs av markägaren. Utifrån markägarens förutsättningar har Ässöns höga värden inom natur, kulturmiljö och rekreation tillgängliggjorts och stärkts och ön utgör en attraktiv mötesplats för både kommuninvånare och besökare. Natur- och kulturmiljövärdena skyddas för framtiden samtidigt som rekreationsvärdena med exempelvis vandrings- och kanotleder, strövområden och badplats stärks.

Förbindelsen till fastlandet både till norr och söder är säkrad för framtiden.

Utvecklingsstrategi

Utvecklingsstrategin består av ställningstaganden på flera olika nivåer. Vissa är mer renodlat strategiska och beskriver en önskvärd utvecklingsinriktning medan andra är mer operativa och beskriver konkret utveckling på enskilda platser och noder.

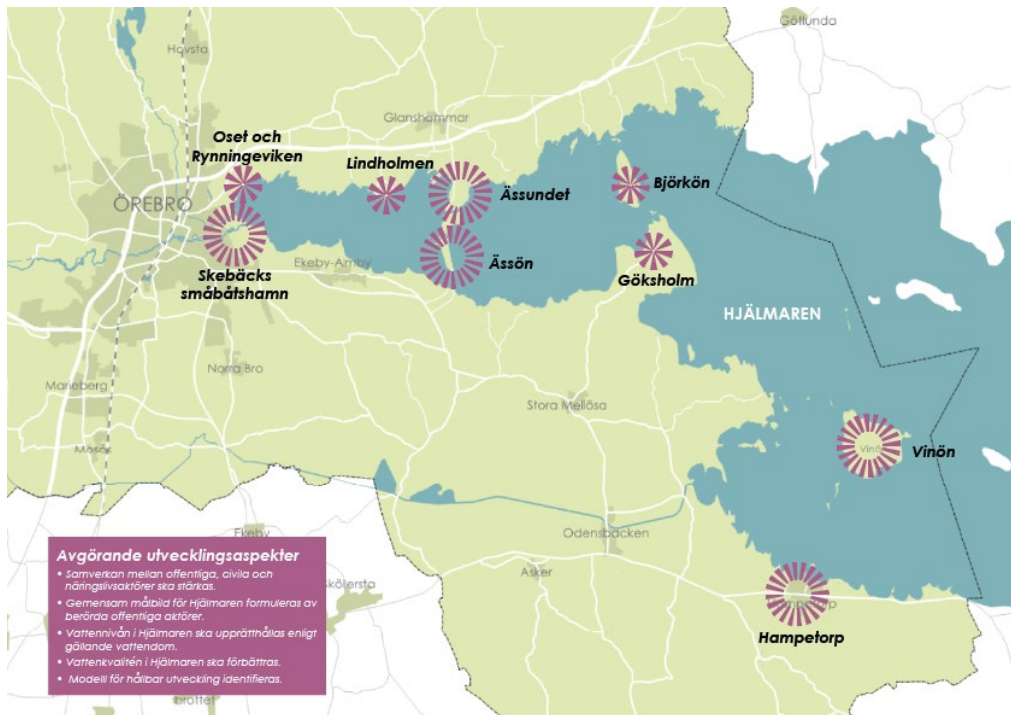
De olika nivåerna i strategin är ett medvetet val då det på detta sätt är möjligt att skapa en väv av olika utvecklingsinsatser som tillsammans ger en helhetsbild av Hjälmarens potential och Örebro kommuns vilja och ambition.

Avgörande aspekter för utveckling

Det finns ett antal helt avgörande aspekter för att Hjälmarens ska utvecklas till ett än mer attraktivt och tillgängligt rekreationsområde. Dessa är:

- Berörda offentliga aktörer som kommuner, regioner och länsstyrelser ska formulera en **gemensam målbild** för Hjälmarens. Genom en gemensam målbild skapas förutsättningar för att liknande frågeställningar hanteras likartat över organisations- och geografiska gränser, att enskilda utvecklingsprojekt stärker varandra och att det skapas en förutsägbarhet hos civilsamhälle och näringsliv kring tänkt utveckling.
- **Samverkan** mellan offentliga, civila och näringslivsaktörer ska stärkas. Genom en stärkt samverkan skapas synergivinster inom olika områden och förutsättningar för att växla upp befintliga resurser skapas. Ett lokalt engagemang är ofta helt avgörande för att nå framgång på sikt.
- **Vattennivån** i Hjälmarens ska upprätthållas enligt gällande vattendom. Vattennivån påverkar allt från möjligheten till farledens status, båttransporter, badmöjligheter till Hjälmarens ekologiska status. Omvänt innebär en för låg vattennivå en ytterst negativ upplevelse och marknadsföring av Hjälmarens.
- **Vattenkvalitén** i Hjälmarens ska förbättras. För att nå en god ekologisk status av Hjälmarens är det av största vikt att tillförseln av näringsämnen till sjön minskar. Detta är en förutsättning för att det ska vara möjligt att nå en hållbar utveckling på och kring sjön.
- Former för fortsatt och **hållbar utveckling** ska identifieras, till exempel genom skapande av ett biosfärsområde.

Vidare är det nödvändigt att Örebro kommun tillsammans med berörda markägare, civilsamhälle och näringslivsaktörer formulerar tydliga och konkreta målbilder, samt utreda förutsättningarna för dess implementering, för de viktigaste noderna. Dessa noder listas under rubriken *Övergripande målbilder per nod* och framgår av kartan nedan:

Prioritering

Denna strategi spänner över ett stort antal geografiska och tematiska områden. För att nå effektivitet i strategins implementering är det viktigt att vissa delar prioriteras framför andra delar.

Prioriteringsordningen utgår från de aspekter och noder där utveckling bedöms ge störst effekt för Hjälmarén som rekreationsområde. Förutom de helt avgörande aspekterna (gemensam offentlig målbild, samverkan, vattennivå, vattenkvalité och fortsatt utveckling) som beskrivs under föregående rubrik bedöms nedanstående ge störst effekt. De ska dock inte läsas som uteslutande då även övriga aspekter ger positiva effekter för Hjälmarén som rekreationsområde.

- **Farleden** mellan Örebro tätort och Mellanfjärden är avgörande för sjölivet och för att Örebro ska upplevas som en sjöstad med koppling till Hjälmarén. Liksom andra infrastrukturer ska farleden upprätthållas.
- **Kanotleder** kan nyttjas strategiskt både för att binda samman Hjälmarens olika delar och för att tillgängliggöra dem för kommuninvånare och besökare. Kanotleder kan även nyttjas för att stärka delar av det lokala näringslivet längs med Hjälmarén.
- **Marknadsföring** sker mest effektivt genom kommuninvånarens och besökares egna berättelser. Dessa skapas genom att attraktiva värden stärks, skyddas eller skapas. Det är även möjligt att skapa berättelserna genom att paketera värdena på lämpligt sätt samt marknadsföra dem i lämpliga kanaler. Privata entreprenörer har en viktig roll att spela här.
- **Badplatser** utgör populära mötesplatser där kommuninvånare och besökare träffas och möts förutsättningslöst. Hos framförallt kommuninvånare bosatta i tätorten kan befintliga och nya badplatser användas strategiskt för att skapa en positiv bild av och vidga upplevelsen

av Hjälmarén som en sjö betydligt mer attraktiv än Hemfjärden. Här handlar det om att ändra upplevelse och inställning till Hjälmarén som just en sjö.

- **Natur- och kulturturism** är en i strategin genomgående aspekt. Majoriteten av de ställningstaganden som görs stärker både direkt och indirekt förutsättningarna för natur- och kulturturism på och kring Hjälmarén. Detta skapar i sin tur synergieffekter i form av marknadsföring, lokal näringslivsutveckling och landsbygdsutveckling.

Strategin behandlar totalt sexton fysiska platser där utveckling någon grad bör ske för att stärka Hjälmarén som rekreatiönsområde. Fem av dessa bedöms som särskilt prioriterade:

- **Hampetorp** och **Vinön** har tillsammans potential i att utvecklas som Örebro's port till Hjälmarén. Genom att stärka modernas attraktivitet kan hela Hjälmaréns attraktivitet som rekreatiönsområde stärkas. All utveckling på Vinön behöver ske i samverkan med lokalt civilsamhälle och näringsliv.
- **Ässundet** utgör en av få platser kring Hjälmarén som Örebro kommun äger. Utifrån sin strategiska placering vid farleden mellan Hemfjärden och Mellanfjärden samt längs med cykelleden Hemfjärden runt finns det möjligheter att genom utveckling på platsen vidga kommuninvånarnas upplevelse av Hjälmarén.
- **Ässön** utgör en strategisk möjlighet för utveckling både av friluftsliv, besöksnäring och naturvärden runt och på Hjälmarén. All utveckling på platsen styrs av markägaren och en god dialog och samverkan är avgörande.
- **Skebäcks småbåtshamn** har både betydelse för de kommuninvånare som är bosatta i tätorten med egen fritidsbåt och som koppling mellan tätorten och Hjälmarén. Hamnområdet visar även den historiska kontinuitet som finns från den tid då Örebro var en sjöstad till dagens Örebro.

För strategins implementering ska en konkret handlingsplan tas fram. I denna kommer ytterligare en prioritering behöva göras utifrån platsspecifika och budgetmässiga avväganden.

Tematiska ställningstaganden

Samverkan

För att Hjälmarén ska utvecklas och tillgängliggöras som rekreatiönsområde både på bredden och på djupet på ett långsiktigt sätt är samverkan mellan berörda parter helt avgörande. Både kommuner, regioner, stat, näringsliv, större markägare och civilsamhälle är berörda och bör uppmuntras att arbeta i samma riktning.

- För att möjliggöra en långsiktig utveckling av hela Hjälmarén som rekreatiönsområde bör en gemensam målbild arbetas fram tillsammans med andra berörda kommuner, regioner och länsstyrelser. Ett av målen bör vara att formalisera ett samverkansforum mellan dessa aktörer. Detta arbete pågår inom Sam 505/2021.
- För att skapa enhetlighet och uppnå synergivinster är det viktigt att den interna samverkan inom Örebro kommun stärks. Detta kan lämpligen

göras genom att ett samverkansforum skapas med delaktighet från berörda förvaltningar. Fokus kan till exempel vara erfarenhetsutbyte och samordning med mandat att på längre sikt styra utvecklingen.

- Inför konkreta utvecklingsprojekt är det nödvändigt att dialog med berörda markägare, näringsidkare och civilsamhälle inleds i ett tidigt skede för att bedöma dess lämplighet. Befintliga samverkansforum ska kartläggas (mål och syfte, roller, vem som hanterar vad) och vid behov stärkas samt kompletteras. I detta sammanhang ska behovet av att binda samman befintliga nätverk från de olika sektorerna utredas.

Vattennivå och kvalitet

Att vattennivån i Hjälmaran upprätthålls enligt gällande vattendom är avgörande för Hjälmarans rekreativvärden. En för låg vattennivå och dålig ekologisk status ger negativa konsekvenser för det allmänna intresset.

- Som medlem i Hjälmarans vattenförbund är det underförstått att Örebro kommun i alla aktuella sammanhang ska verka för att gällande vattendom upprätthålls.
- Hjälmaran har idag dålig ekologisk status enligt Vattenmyndigheternas klassning. En av de viktigaste orsakerna till detta är övergödning som kan leda till algblooming, fiskdöd och andra negativa konsekvenser. Det är därför av största vikt att tillförseln av näringsämnen till Hjälmaran minskar. Kommunens arbete med detta styrs idag av den Vattenplan för Örebro kommun (Ks 1164/2019) där inriktningar och en prioritering åtgärder för en förbättrad vattenkvalitet finns beslutade.

Biosfärsområde

Som Sveriges fjärde största sjö har Hjälmaran en stor potential i att utgöra en viktig del i människors vardag och bidra till en hållbar utveckling både på kommunal och regional nivå. Samtidigt finns stora utmaningar både i att skapa arbetstillfällen kring Hjälmaran och i sjöns ekologiska status. Initialt kan det finnas en intressekonflikt mellan dessa två utmaningar, men båda intressena behöver tillgodoses för att en hållbar utveckling ska kunna ske. En modell för att hantera dessa intressekonflikter finns inom så kallade biosfärsområden där grundförutsättningen är att människor ska kunna bo och utvecklas i områden samtidigt som ny kunskap och praktik testas när det gäller att hållbart hantera relationen mellan människan och naturen: att både bruka och bevara.

- Örebro kommun ska undersöka förutsättningarna för Hjälmaran att utvecklas till ett biosfärsområde.
- Om förutsättningarna finns ska Örebro kommun arbeta för att utveckla Hjälmaran till ett biosfärsområde.

Marknadsföring

Den bästa marknadsföringen är kommuninvånarens och besökarens egna berättelser. Dessa skapas genom att attraktiva värden stärks, skyddas eller skapas. Det är även möjligt att skapa berättelserna genom att paketera värdena på lämpligt sätt⁵.

⁵ Till exempel genom hemsidan visithjalmaran.se som drivs av Örebrokompaniet.

- Naturkartan kompletteras med information om de noder, kulturmiljöer och andra målpunkter som strategin beskriver.
- Enskilda tätortsnära noder, som exempelvis Småbåtshamnen, kan utvecklas med inriktning att stärka kopplingen och upplevelsen av Hjälmararen som sjö.
- Upplevelser som exempelvis uthyrning av kanoter och cyklar, sjöliv och hamnar, gårdsbutiker, övernattningar och evenemang kan paketeras och marknadsföras av lämplig aktör, till exempel Örebrokompaniet eller privata entreprenörer. En viktig aspekt är att upplevelsemässigt skapa en helhet, till exempel ”Örebro sjöstad”, av i dagsläget skilda platser/upplevelser.

Natur- och kulturturism

Hjälmararens rekreativsvärden kan tillgängliggöras ytterligare bland annat inom formen för natur- och kulturturism både för kommuninvånare och besökare. Förutsättningarna för natur- och kulturturism skapas ofta inom Örebro kommuns ordinarie arbete, till exempel med förvaltarskap och skötsel av naturreservat.

- Örebro kommun ska tillsammans med andra aktörer utveckla värden för friluftsliv och natur- och kulturturism runt Hjälmararen.
- Förutsättningarna för naturturism kan stärkas bland annat genom kanot- och cykeluthyrning. Örebro kommun bör därför ställa sig positiv till etableringsförfrågningar av denna typ samt arbeta aktivt för förutsättningarna där Örebro kommun har rådighet att göra så. Undantag kan dock finnas utifrån platsens specifika förutsättningar som exempelvis natur- och kulturreservat eller utifrån gestaltningskrav.
- Örebro kommun ställer sig generellt positiv till samverkan med de större markägarna samt andra kommersiella och civila aktörer som vill utveckla förutsättningarna för natur- och kulturturism på och kring Hjälmararen.
- Tillsammans med exempelvis Länsstyrelsen i Örebro län kan Örebro kommun stötta och utbilda natur- och kulturturismaktörer.

Markägarskap

Örebro kommun är inte en stor markägare kring Hjälmararen. Detta gör att den mark kring Hjälmararen som Örebro kommun trots allt äger har ett egenvärde just genom sin närhet till sjön.

- Örebro kommun bör i största mån behålla ägarskapet över icke planlagd mark med Hjälmarkontakt.
- Vid eventuell försäljning av icke planlagd mark med Hjälmarkontakt ska alltid en konsekvensanalys göras för att säkerställa att negativa effekter för Hjälmararen som rekreativsområde minimeras och kan hanteras.
- Örebro kommun ska bevaka strategiska markförvärv runt Hjälmararen.
- Örebro kommun äger vissa fastigheter runt Hjälmararen, som exempelvis Lindholmen och Norra Åssundet. Utveckling vid de fastigheter runt Hjälmararen som Örebro kommun äger ska ske i enlighet med målet i denna strategi och övriga styrdokument.

- Örebro kommun ska tillsammans med berörda större markägare utreda lämplig utveckling och förutsättningar för strategiskt viktiga områden på och runt Hjälmarén.

Kulturmiljö

Särskilt värdefulla kulturmiljöer är sådana som på olika sätt berättar kommunens och platsens historia. Runt Hjälmarén finns flera sådana värdefulla kulturmiljöer. Denna typ av miljöer, både i form av herrgårdsmiljöer och andra miljöer, har potential att utgöra viktiga besöksnoder ur ett rekreativt perspektiv och kan vara en stor resurs för att utveckla besöksnäringen. Det är dock sällan Örebro kommun har direkt rådighet genom exempelvis fastighetsägarskap. Särskilt värdefulla kulturmiljöer och byggnader bör skyddas i detaljplaner eller områdesbestämmelser.

- En förutsättning för att kunna värna och utveckla kulturmiljön är att ha god kännedom om bebyggelse och miljöer med kulturvärden så att kulturmiljöintresset kan vägas gentemot andra intressen. Örebro kommun bör identifiera och kartlägga särskilt värdefulla kulturmiljöer kring Hjälmarén.
- Hjälmarén och de livsmiljöer, näringar och aktiviteter som sjön gett upphov till är en del av hela Örebro historia. Att paketera Hjälmarens historia, dess betydelse för Örebro och den kulturhistoriska kontinuiteten är viktigt för att visa vad Hjälmarén har varit under olika tider och vilken roll sjön har spelat för kommuninvånarna. Utifrån kartläggningen av värdefulla kulturmiljöer kan därför en besöksguide eller kartberättelse formuleras.
- Genom att i kartform knyta samman olika kulturmiljöer skapas lämpliga ledalternativ.
- Samverkan med berörda markägare, Länsmuseum i Örebro län, Länsstyrelsen i Örebro län och exempelvis hembygds- och samfällighetsföreningar är avgörande för utveckling av kulturmiljöer.

Fritids- och turbåtar

Av naturliga orsaker är tillgång till båt en förutsättning för att uppleva stora delar av Hjälmarén, antingen via egen fritidsbåt eller genom en kommersiell turbåt.

- Det är av vikt att det finns tillräcklig hamnkapacitet för fritidsbåtar och att faciliteterna är tillräckliga. Örebro kommun vill därför tillsammans med berörda föreningar och markägare utreda lämplig utveckling av hamnarna vid exempelvis Hampetorp, Vinön, Grythem och Göksholm. Avgörande är möjligheten till extern finansiering.
- Förutsättningarna för turbåtar med utgångspunkt från exempelvis Hamnplan ska skyddas samt stärkas genom muddring av farleden i Hemfjärden.
- Förutsättningarna för turbåtar mellan exempelvis Hamnplan, Björkön, Vinön och Hampetorp ska utredas.
- Det underlag som nuvarande kartering utgår från är till viss del inaktuellt. För att skapa en tilltro till att Hjälmarén är farbar kan djupkartering runt

vissa strategiskt valda platser ske. Genom att båtägare litat på farbarheten kommer bilden av Hjälmararen som farbar att succesivt förändras när positiva upplevelser delas mellan båtägare och marknadsföring ske per automatik.

- Det är viktigt att det finns strategiskt placerade iläggingsramper för fritidsbåtar. Befintliga ramper i Skebäck's småbåtshamn och Hampetorp bör kompletteras med en ramp längs Hjälmararens norra strand, exempelvis vid Åstabadet. Samarbete med berörda båtklubbar kan inledas för att stärka dessa.
- Vid iläggingsramperna bör det finnas information om möjliga besöksmål, exempelvis Björkön, samt information om förutsättningarna för angoring vid dessa. Även information om fiskemöjligheter och regler kan finnas här.

Tillhandahållande av friluftsutrustning

För att Hjälmararens rekreativsvärden ska vara tillgänglig för kommuninvånare och besökare är lämplig utrustning ofta helt nödvändig, samtidigt ligger det utanför det kommunala uppdraget att till exempel hyra ut kanoter, cyklar och skridskor. Att det finns aktörer som på en kommersiell eller ideell grund tillhandahåller detta är därför positivt.

- Örebro kommun ställer sig positiv till etableringsförfrågningar för uthyrning av friluftsutrustning. Undantag kan dock finnas utifrån platsens specifika förutsättningar som exempelvis natur- och kulturresevat eller utifrån gestaltningskrav.
- Vid strategiskt viktiga platser, som exempelvis Ässundet, Hampetorp, Hjälmarbaden, Naturens hus och Småbåtshamnen, kan Örebro kommun inta en mer aktiv roll för att skapa förutsättningar för andra aktörer att tillhandahålla friluftsutrustning. Samordning mellan olika typer av aktiviteter och leder är viktigt.

Ställplatser

För att tillgängliggöra Hjälmararens rekreativsvärden samtidigt som lokalt näringsliv stärks kan flera platser i olika storlek för ställplatser iordningställas. Faciliteterna vid ställplatserna kan variera från full service med el, WC och latrintömning till enbart iordningställda ytor.

- Platser för ställplatser längs med Hjälmararen ska identifieras och förutsättningarna utredas. Dessa kan till exempel vara småbåtshamnen, Ässundet, Åstabadet och andra badplatser.
- Det är avgörande att ställplatserna som helhet har ekonomisk bärighet och inte förlitar sig på skattefinansierade subventioner. Parallellt med att platser identifieras ska därför en lämplig organisationsmodell formuleras. En ingång i arbetet är att de intäkter som genereras av ställplatserna ska åter in i driftsorganisationen för att stärka övriga värden på respektive plats.

Badplatser

Badplatser utgör mötesplatser där en mångfald av kommuninvånare och besökare träffas och möts förutsättningslöst. Som Sveriges fjärde största sjö erbjuder Hjälmararen en mångfald av vackra badmiljöer. Trots denna mångfald begränsas

många kommuninvånarens upplevelse av badmöjligheterna i Hjälmarén till Hemfjärden. Befintliga och nya badplatser kan därför användas strategiskt för att ändra kommuninvånarnas upplevelse av Hjälmarén och på det sättet tillgängliggöra sjön som rekreatiönsområde. Viktigt är därför att vidga upplevelsen av sjön från Hemfjärden och delvis även Mellanfjärden till och rikta blicken mer mot Storhjälmaren. Genom att tydliggöra möjligheten för vinterbad stärks Hjälmaréns rekreatiönsvärden året runt.

- Befintliga badplatser i Storhjälmaren ska lyftas fram ur ett marknadsföringsperspektiv.
- För att säkerställa attraktiva badplatser bör respektive plats identitet och huvudsaklig målgrupp identifieras. Även en genomlysning av befintliga badplatser ur barn- och tillgänglighetsperspektiv ska göras för att säkra dessa aspekter vid både planering och skötsel.
- För att underlätta för besökare ska samtliga kommunala badplatser inventeras och dess faciliteter tydligt beskrivas på Örebro kommuns hemsida.
- Tillsammans med markägaren vill Örebro kommun utreda lämplig utveckling och dess förutsättningar för en badplats vid Södra viken på Ässön. Genom att nyttja det tidigare sandtaget för bad samtidigt som strandkanten mot Mellanfjärden iordningställs som sandstrand skapas en mycket attraktiv målpunkt som lockar både kommuninvånare och besökare.
- Örebro kommun ställer sig positiv till att tillsammans med berört skogsbolag utveckla ett friluftsbad vid Djursnäsudden vid Dimbobaden för att tillgängliggöra Stor-Hjälmaréns rekreatiönsvärden.
- Strandskyddet och allemansrätten möjliggör bad även utanför kommunala badplatser. För att vidga upplevelsen av Hjälmarén som en badsjö bör attraktiva platser med badmöjligheter lyftas fram mer, till exempel inom naturreservaten. Ett bra sätt att göra detta kan vara att komplettera informationen på Naturkartan.

Camping

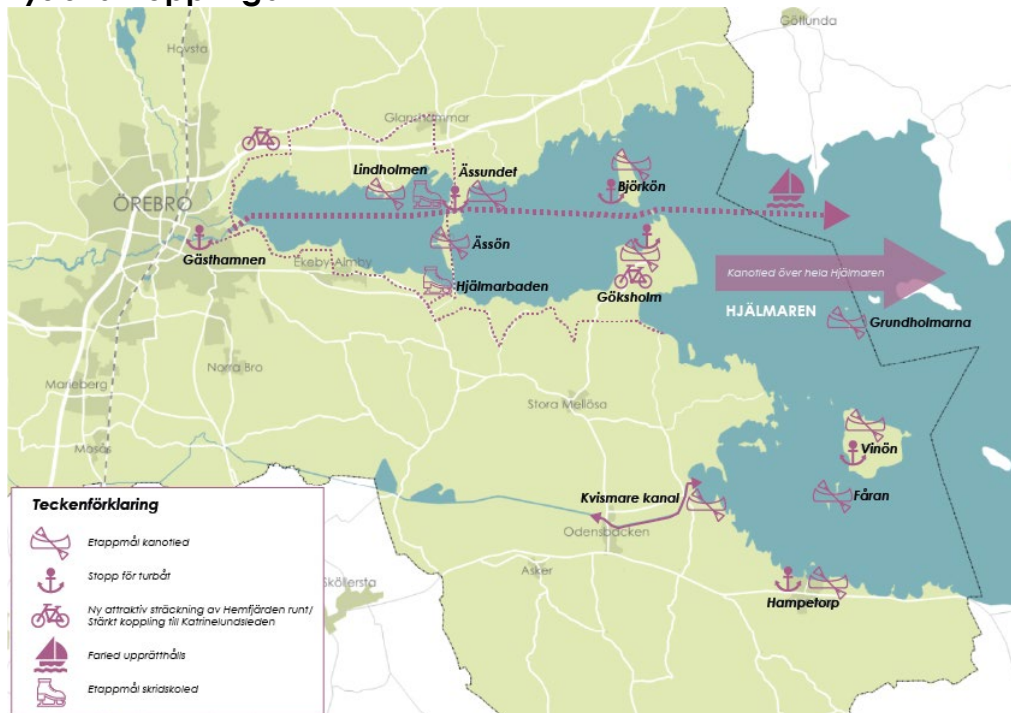
Örebro kommun äger Hampetorps camping. Som del i Hampetorps utveckling är denna plats viktig, men även för att kommuninvånare och besökare ska ges möjlighet att uppleva Hjälmarén.

- Örebro kommun ser vikten av att Hampetorps camping ges förutsättningar att fortsätta utvecklas. Detta kan göras både som en del i Hampetorps utveckling och genom enskilda utvecklingsåtgärder vid campingen som exempelvis ställplatser.
- Örebro kommun är positiv inställd till etablering fler campingplatser vid lämpliga platser. I samverkan med markägaren vill Örebro kommun utreda förutsättningarna för utveckling av föreningsdriven camping vid Storängsviken.

- Tillsammans med information kring andra friluftsmöjligheter ska Örebro kommun undersöka förutsättningarna för att paketera och marknadsföra campingmöjligheter.

Ställningstaganden per geografisk plats

Fysiska kopplingar

Farleden

Farleden mellan Örebro tätort och Mellanfjärden är avgörande för sjölivet och för att Örebro ska upplevas som en sjöstad med koppling till Hjälmar.

- Genom muddring i Hemfjärden ska farleden upprätthållas. Liksom annan infrastruktur bör detta prioriteras.
- För tätortens koppling till Hjälmar är det viktigt att farleden utgör en tydlig koppling till Hamnplan.
- Upprätthållande av gällande vattendom och pricking är avgörande för en fungerande farled.

Kanotleder

Kanotleder kan nyttjas strategiskt både för att binda samman Hjälmarens olika delar och för att tillgängliggöra dem för kommuninvånare och besökare. Kanotleder kan även nyttjas för att stärka delar av det lokala näringslivet längs med Hjälmar.

- Lämpliga kanotleder på Svartån, Kvismare kanal och Hjälmar inom Örebro kommun ska identifieras. Dessa kan vara både av kortare och lättare karaktär samt längre och mer utmanande för att kunna paketeras till olika målgrupper. Arbetet utförs lämpligen i samverkan med berörda delar av civilsamhället.

- Kanotlederna ska kantas av målpunkter i form av rastplatser med varierande nivå på faciliteter, till exempel vindskydd och övernattningsplatser. Dessa bör synkroniseras med Hemfjärden runt.
- Kanotlederna ska marknadsföras för både kommuninvånare och besökare, till exempel genom publicering på Naturkartan.
- Örebro kommun ställer sig positiv till kanotuthyrning på strategiskt lämpliga platser.
- I samverkan med övriga kommuner, regioner och länsstyrelser kan kanotleder över hela Hjälmaran utvecklas.

Hemfjärden runt

Hemfjärden runt är ett starkt varumärke lokalt bland kommuninvånarna. Ledens betydelse utgörs bland annat av att den lockar besökare till flera viktiga målpunkter längs Hemfjärden och mot Mellanfjärden.

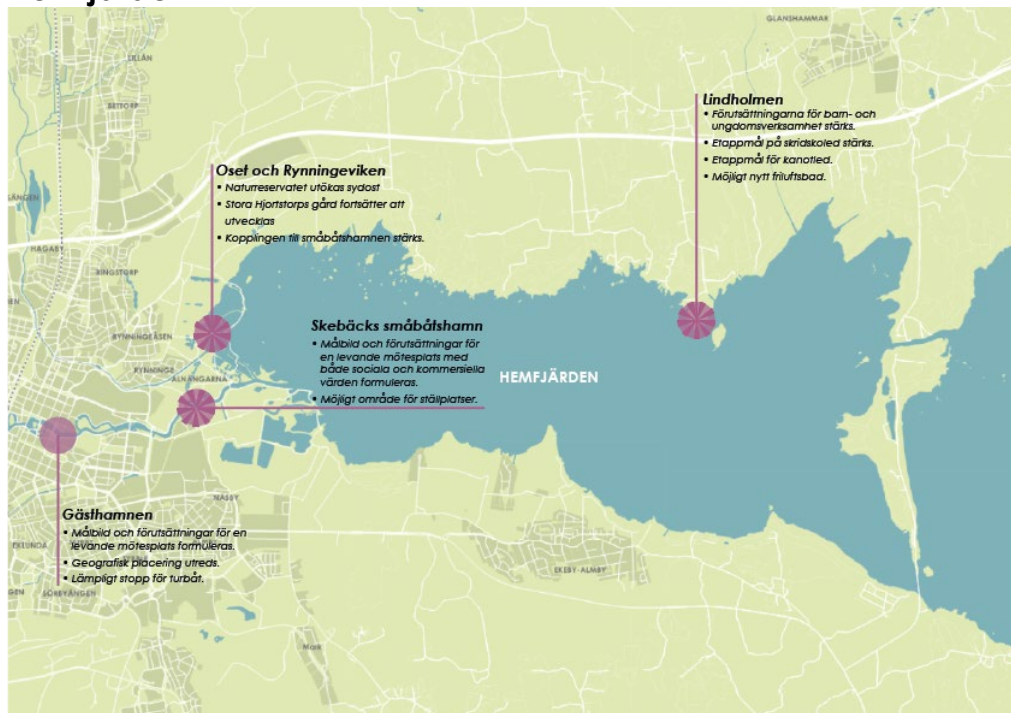
- Förutsättningarna för att stärka Hemfjärden runts attraktivitet ska utredas. Attraktiviteten kan bland annat stärkas genom en delvis ny draging närmare vattnet och genom att den dras förbi attraktiva målpunkter. För att stärka lokala näringsidkare kan leden dras mellan denna typ av målpunkter.
- Start, mål och sträckning av leden ska tydliggöras, både som information och som marknadsföring.
- Hemfjärden runt kan kopplas samman med andra cykelleder, exempelvis Katrinelund-leden och tydligare koppling till Hjälmaran runt. Även kortare rundslingor kan tillskapas för att attrahera fler målgrupper.
- Överfarten till Ässön ska säkras. Detta kan till exempel göras genom att cykelfärjan åbäket avgiftsbeläggs och drivs av en kommersiell aktör. Avgiften får dock inte bli hindrande för besökare.
- Förutsättningarna för cykeluthyrning längs med Hemfjärden runt ska undersökas och om möjligt skapas.

Skridsko- och skidleder

Hjälmaran har stora rekreativvärden året runt. Av naturliga orsaker är dessa som mest tillgängliga under sommarhalvåret. Det finns dock en stor potential i att utveckla rekreativvärden även under vinterhalvåret.

- Örebro kommun ska utreda förutsättningarna för att skridskoleden från Rynningeviken mot Lindholmen kompletteras med nya leder, exempelvis mellan Ekeby-Almby och Hjälmarbaden och Lindholmen och Ässundet.
- Örebro kommun ska utreda förutsättningarna för skidspårning på Hjälmaran.
- Örebro kommun ställer sig positiv till etableringsförfrågningar för uthyrning av friluftsutrustning, exempelvis skridskor. Undantag kan dock göras utifrån platsens specifika förutsättningar som exempelvis natur- och kulturresevat eller utifrån gestaltningskrav.

Hemfjärden

Hamnplan

Örebro är historiskt en sjöstad och som sådan är det viktigt att det finns både gästhamn, småbåtshamn och en farled till dessa.

Hamnplan är i dagsläget en strategiskt viktig plats för att tillgängliggöra Hjälmarén för kommuninvånare och besökare som saknar egen båt genom att turbotur utgår härifrån och genom att Hamnkontoret visar på den historiska kontinuiteten för Örebro som sjöstad. Gästhamnen behöver dock inte nödvändigtvis vara placerad vid Hamnplan.

- För att skapa attraktivitet som gästhamn och förutsättningar för en levande mötesplats ska en målbild för gästhamnen formuleras. I denna ska även geografisk placering hanteras. Målbilden för gästhamnen ska synkroniseras med formulerandet av en målbild för småbåtshamnen.
- Örebro kommun ser värdet av turbotur och behovet av att den så kallade rännan genom Hemfjärden kontinuerligt håller tillräckligt djup.
- Tillsammans med nödvändiga faciliteter är marknadsföring av gästhamnen viktigt för att nå dess fulla potential.

Skebäcks småbåtshamn

Örebro är historiskt en sjöstad och som sådan är det viktigt att det finns både gästhamn, småbåtshamn och farled till dessa.

Småbåtshamnen har betydelse inte enbart för kommuninvånarnas kontakt med Hjälmarén utan för stora delar av östra Örebro tätort, särskilt den framväxande stadsdelen Pappersbruket. Utvecklingen av den norra strandkanten av Svartån nedströms Skebäcksbron visar vilken potential som finns i denna typ av rekreationsstråk. Både åstråket och hamnområdet bedöms ha liknande, om inte

större, potential att utvecklas till en mer attraktiv mötesplats med koppling till Hjälmarén.

- En tydlig målbild för utveckling av småbåtshamnen ska tas fram för att säkerställa att utvecklingsåtgärder genomförs på ett strukturerat och långsiktigt samordnat sätt. Målbilden bör formuleras i samverkan med lokalt civilsamhälle och näringsliv och utgå från att småbåtshamnen kan utvecklas till en mer attraktiv och social mötesplats som med goda kommersiella förutsättningar attraherar både kommuninvånare och besökare.
- Genom välplanerade entréer knyts området samman med till exempel Oset och den framväxande stadsdelen Pappers bruket.
- Utvecklingen av småbåtshamnen ska synkroniseras med utveckling och placering av gästhamnen.
- En viktig aspekt för utvecklingen av både småbåtshamnen och gästhamnen är att den organisatoriska tillhörigheten inom den kommunala förvaltningen är klarlagd.
- En förutsättning för en levande småbåtshamn är både att den så kallade rännan genom Hemfjärden kontinuerligt håller tillräckligt djup och att andra faciliteter, som drivmedelsstation, finns på plats.
- Förutsättningarna för ställplatser vid hamnområdet ska utredas. En avgörande aspekt är driftsförutsättningarna.

Oset och Rynningeviken

Oset och Rynningeviken utgör en strategisk nod för både kommuninvånarnas första kontakt med Hemfjärden och för utveckling av besöksnäringen.

- Områdets betydelse för kommuninvånarnas vardagliga tillgång till rekreation och naturvärden ska säkerställas för framtiden, till exempel genom en sydostlig utökning av naturreservatet.
- Genom Naturum ska kunskap om Hjälmarén och dess natur- och kulturmiljöer tillgängliggöras för både kommuninvånare och besökare. Informationscentret är utgångspunkt för en mängd aktiviteter som utförs tillsammans med ideella organisationer och andra aktörer.
- Stora Hjortstorps gård ska fortsätta utvecklas som en stark mötesplats i området. Genom goda förutsättningar för cykeluthyrning stärks kopplingen till cykelleden Hemfjärden runt.
- Genom goda förutsättningar för kanotuthyrning och genom utveckling av målpunkter för en kanotled i Hemfjärdens södra del stärks områdets koppling till Hjälmarén.
- Det är av vikt att befintlig verksamhet ges förutsättningar att fortsatt bibehålla hög kvalitet inom både drift och utveckling av området.
- Kopplingen till bland annat småbåtshamnen bör förbättras och ska utredas.

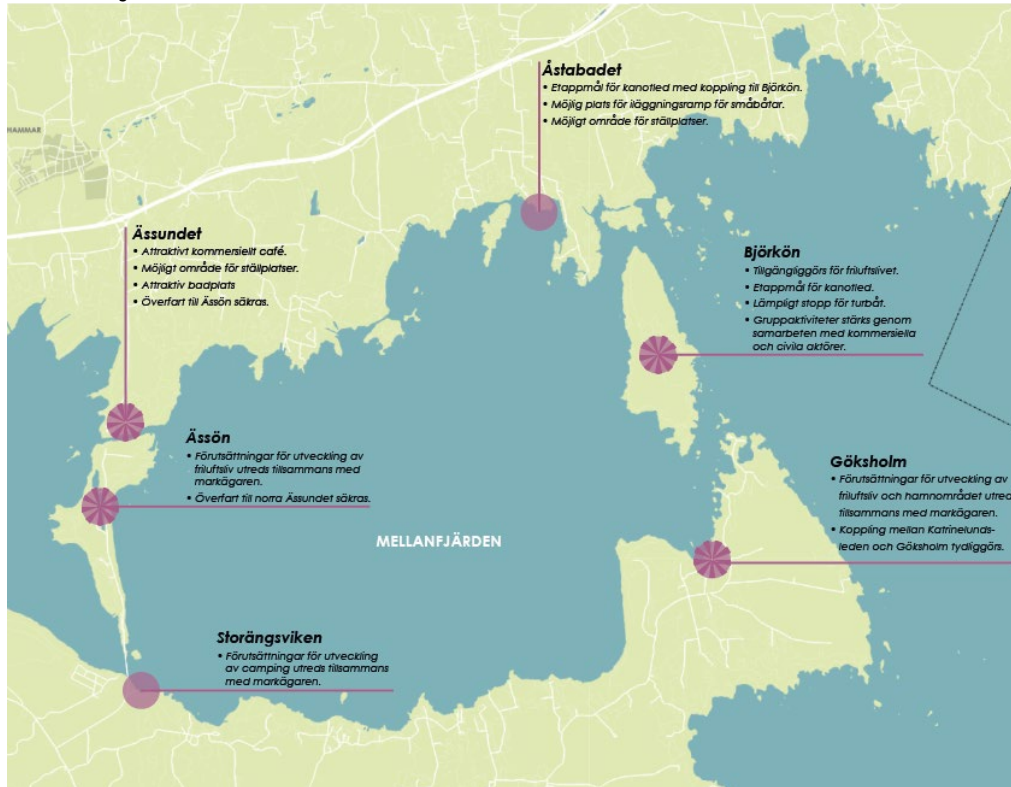
- Befintliga strukturer för fågelskådning ska säkras för det ornitologiska intresset.

Lindholmen

Vid Lindholmen möter många barn och unga Hjälmaren för första gången. Lindholmen är en strategisk plats för att tillgängliggöra friluftslivet på och kring Hjälmaren för en bred allmänhet året om. En viktig del i detta är att stärka förutsättningarna för organiserad barn- och ungdomsverksamhet samt spontant friluftsliv samtidigt som platsens kulturmiljövärden lyfts fram.

- Lindholmens betydelse kan stärkas genom ökad samverkan med skolor och civilsamhälle för att stärka kollo- och fritidsverksamheten under sommarhalvåret.
- För att stärka platsens attraktivitet året runt ska förutsättningarna för en förbättrad standard för både kollo- och fritidsverksamhet och för caféverksamhet utredas. Detta görs genom att utgå från de kulturhistoriska värdena med syfte att renovera, utveckla och använda den unika byggnaden.
- Lindholmen kan utvecklas som en målpunkt för en kanotled som sträcker sig från Örebro tätort och vidare ut på Hjälmaren. Detta görs bland annat genom anläggande av vindskydd och eldstad vid vattennära läge avsides från byggnaden.
- För att både stärka Lindholmens attraktivitet och Hjälmarens attraktivitet för fritidsbåtar kan platsen tillgängliggöras för besökare med fritidsbåtar genom en upprustning av befintlig brygga samt genom att stärka förutsättningarna för caféverksamheten.
- Lindholmen kan tillgängliggöras för spontanbesök genom en bättre koppling till Hemfjärden runt.
- För att stärka Lindholmens rekreationsattraktivitet kan en mindre badplats utvecklas på platsen.

Mellanfjärden

Björkö

Björkö utgör en strategiskt viktig plats för att tillgodose behovet av områden för friluftslivet på Hjälmaran samtidigt som dess naturvärden och biologiska mångfald skyddas. Björköns vildmarkskänsla i kombination med dess relativa närhet till befolkade områden skapar goda förutsättningar för unika friluftsupplevelser.

- I enlighet med fastställd skötselplan ska Björköns naturmiljö ges förutsättningar att i huvudsak utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer samt skötselåtgärder.
- Björkö ska vara tillgänglig för friluftslivet. Detta kan bland annat göras genom att raststugor och vindskydd anläggs.
- Friluftslivets intressen ska vidare tillgodoses genom att Björkö utvecklas som en målpunkt på en kanotled som sträcker sig från Örebro tätort och vidare ut på Hjälmaran. Detta kan ske exempelvis genom att kanotbryggor och rastplatser anläggs på Björköns västra strandkant och att platsen marknadsförs i samverkan med berörda delar av civilsamhället.
- Genom samarbeten med kommersiella och civila aktörer kan förutsättningarna för gruppaktiviteter på Björkö stärkas. Detta kan göras på flera olika sätt, till exempel genom samarbete med turbåtar, genom att faciliteterna på ön anpassas och genom samarbete med krögare som vill kunna erbjuda sina gäster att delta i matlagning med "vildmarkskänsla" eller genom samarbete med föreningar som anordnar naturguidningar.

Åstabadet

Åstabadet har potential i att utgöra en viktig plats för att utveckla kanotleder på Mellanfjärden och som koppling till naturreservatet Björkön. Platsen utgör även en av få kommunalägda strandfastigheter på Hjälmarens norra sida. Platsens fysiska förutsättningar behöver utredas närmare.

- Åstabadet kan utvecklas som ett attraktivt stopp längs med en kanotled från Hemfjärden och ut på Hjälmarens. Detta görs exempelvis genom att bryggor iordningställs, vindskydd anläggs och platsen marknadsförs i samverkan med berörda delar av civilsamhället.
- För att ytterligare tillgängliggöra Mellanfjärden för båtlivet kan en iläggningssramp för småbåtar anläggas på platsen.
- Förutsättningarna för ett mindre antal ställplatser av enklare karaktär för husbilar utreds på platsen. Ställplatserna bör främst rikta sig till friluftsintrasserade besökare genom platsens karaktär och de enklare faciliteterna.

Göksholm

I herrgårdslandskapet finns både stora kulturmiljövärden och naturvärden. Området har potential i att utvecklas till en viktig koppling för kommuninvånarnas tillgång till Hjälmarens. Genom sin strategiska placering har området stor potential i att utvecklas för friluftslivet och med tillgängliggörande av områdets kulturmiljövärden.

All utveckling på platsen styrs av markägaren och en god dialog och samverkan är avgörande.

- Tillsammans med markägaren vill Örebro kommun utreda lämplig utveckling och dess förutsättningar, till exempel genom en tydligare koppling till Björkön och utveckling av hamnområdet.
- Cykelleden Katrinelundsleden passerar i närheten området. För att stärka både Göksholms och ledens värden kan kopplingen tydliggöras.

Ässundet

Ässundet är en strategiskt viktig plats i och med det är en av de första platserna som visar upp Mellanfjärden för kommuninvånare. Det är även en viktig målpunkt för Hemfjärden runt som medför ett naturligt flöde av människor.

- Platsen utvecklas till ett attraktivt kommersiellt drivet café. Verksamheten bör ha ett friluftsperspektiv med exempelvis uthyrning av kanoter, cyklar och liknande för att säkra friluftslivets intressen. Allmänhetens tillgång till badplats ska säkras.
- På området kan ställplatser för husbilar iordningställas och drivas av en kommersiell aktör.
- På området finns goda förutsättningar för fritidsbåtar att anlägga.
- Överfarten till Ässön ska säkras. Detta kan till exempel göras genom att cykelfärjan åbäket avgiftsbeläggs och drivas av en kommersiell aktör. Avgiften får dock inte bli hindrande för besökare.

Ässön

Ässön utgör en strategisk nod för utveckling både av friluftslivet och besöksnäring runt och på Hjälmarén. Öns stora rekreatiöns- och naturvärden tillsammans med dess kulturmiljö skapar potential för utveckling till ett populärt besöksmål sommartid.

All utveckling på platsen styrs av markägaren och en god dialog och samverkan är avgörande.

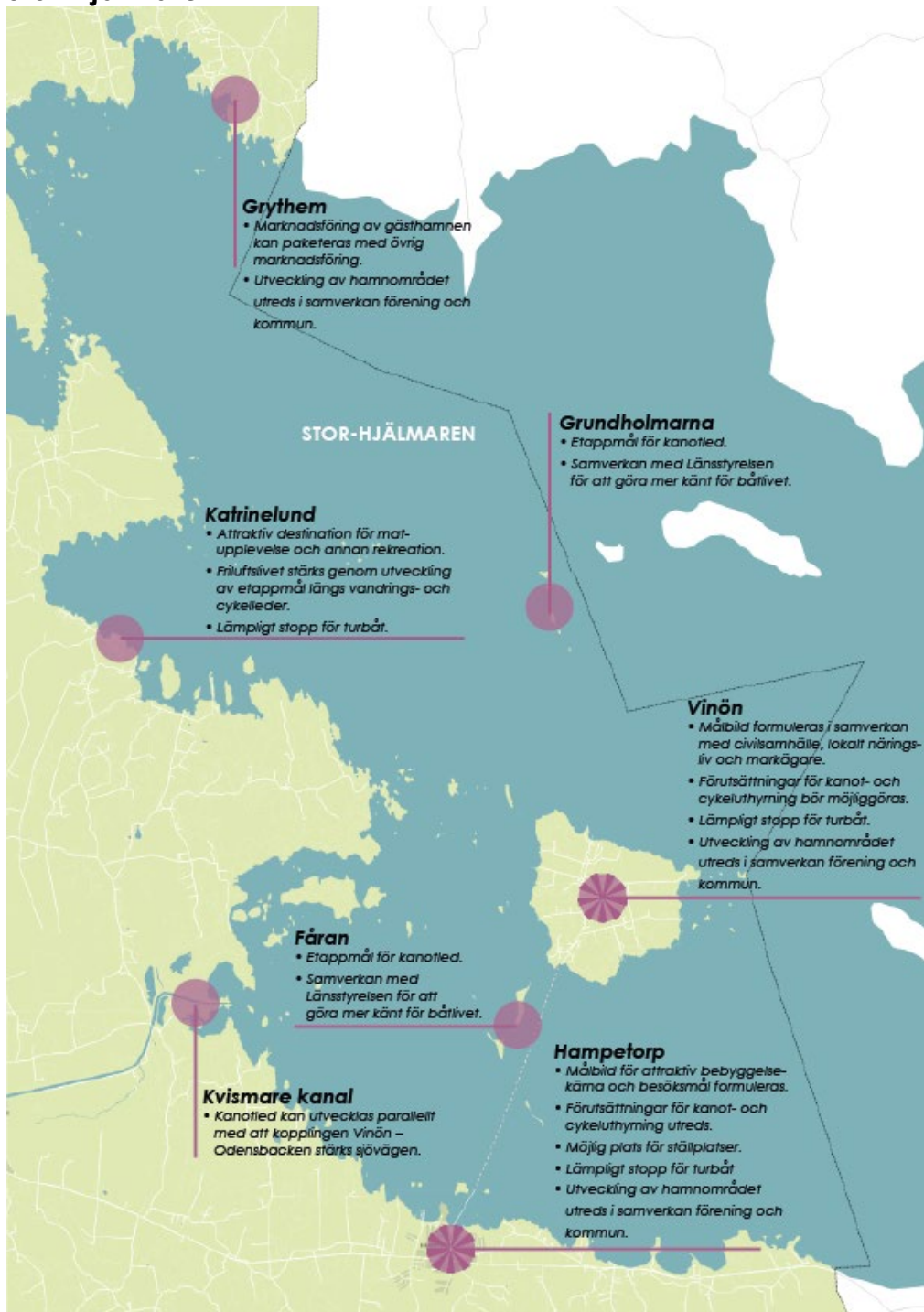
- Tillsammans med markägaren vill Örebro kommun utreda lämplig utveckling och dess förutsättningar. Detta kan exempelvis innebära tillskapandet av naturreservat, att en badplats iordningsställs vid Södra viken genom att det tidigare sandtaget nyttjas för bad samtidigt som strandkanten mot Mellanfjärden iordningsställs som sandstrand, att rastplatser iordningsställs på öns västra strand och att cykelleden Hemfjärden ges en annan sträckning.
- En förutsättning för utveckling av rekreatiönsvärden på Ässön är att både broförbindelsen i söder och överfarten i norr säkras och att en synkronisering av utvecklingen på Ässundet sker.

Storängsviken

Storängsviken har en historisk användning som föreningsverksamhet. Behöven har dock förändrats under tiden.

- Tillsammans med markägaren vill Örebro kommun utreda lämplig utveckling och dess förutsättningar. Ett mål med samtalen kan vara att skapa förutsättningar för utveckling av föreningsdriven camping på platsen.

Stor-Hjälmaren

Hampetorp

Hampetorp har tillsammans med Vinön potential i att utvecklas som Örebro's port till Hjälmaren. Genom att öka Hampetorps attraktivitet för boende och besökare kan hela Hjälmarens attraktivitet som rekreationsområde stärkas.

- En tydlig målbild för utveckling av Hampetorp ska tas fram för att säkerställa att utvecklingsåtgärder genomförs på ett strukturerat och

långsiktigt samordnat sätt. Målbilden bör formuleras i samverkan med lokalt civilsamhälle och näringsliv.

- Det ska vara attraktivt att bo i Hampetorp. I likhet med ställningstaganden i översiktsplanen ska Hampetorp ges möjlighet att växa och utvecklas på ett sätt som stärker serviceinnehåll och kollektivtrafik. Hampetorps attraktivitet som boendeort kan utvecklas genom att lyfta fram ortens identitet och värden samt paketera dessa tillsammans med lediga tomter.
- Det ska vara attraktivt att besöka Hampetorp. Hampetorp ska vara ett självklart besöksmål för de som vill uppleva Hjälmarén. Attraktiviteten som besöksmål kan utvecklas genom att utveckla, stärka och koppla samman befintliga rekreativvärden och målpunkter.
- Området kring campingen och färjelägrét är särskilt viktiga för Hampetorps utveckling när det gäller rekreation och friluftsliv. Områdena har goda förutsättningar att utvecklas till sociala mötesplatser för invånare och besökare med kopplingar dem emellan. Vid färjelägrét kan även sjöräddningens förutsättningar stärkas.
- Badplatsen kan vidareutvecklas till en än mer attraktiv mötesplats och besöksmål. Viktiga aspekter i utvecklingsarbetet är barnperspektivet och marknadsföring som EU-badplats.
- Friluftslivets intressen kan stärkas genom samverkan med lokalt näringsliv och civilsamhälle. Exempel på utvecklingsområden är att skapa förutsättningar för kanot- och cykeluthyrning och genom att stärka fritidsbåtshamnen. På så sätt stärks även Vinön som besöksmål.

Vinön

Vinön har tillsammans med Hampetorp potential i att utvecklas som Örebro's port till Hjälmarén och utgör som sådan en strategisk nod för besöksnäringen. Genom att öka Vinöns attraktivitet för besökare kan hela Hjälmaréns attraktivitet som rekreativområde stärkas.

All utveckling på Vinön bygger på dialog och samverkan med lokalt civilsamhälle och näringsliv.

- Örebro kommun vill tillsammans med berörda delar av civilsamhället och näringslivet formulera en målbild för Vinöns framtida utveckling.
- Örebro kommun ställer sig positiv till utvecklingsprojekt som ökar Vinöns attraktivitet som rekreativmål.
- Det är viktigt att möjliggöra förutsättningar för exempelvis kanot- och cykeluthyrning både på Vinön och i Hampetorp för att stärka friluftslivets intressen och att det finns förutsättningar för angöring med fritidsbåt.
- Badplatsen på Vinöns norra ände är strategiskt viktig för Örebro kommun's rådgivning över rekreativvärden på Vinön och bör utvecklas.

Fåran och Grundholmarna

Fåran och Grundholmarna utgörs av statliga naturreservat med mycket höga naturvärden. Öarna har även rekreativvärden som just är och utifrån ett

badperspektiv.

- I samverkan med Länsstyrelsen i Örebro län tillgängliggörs Fåran och Grundholmarna som målpunkter på en kanotled som sträcker sig från Örebro tätort och vidare ut på Hjälmarén.
- I samverkan med Länsstyrelsen i Örebro län kan Fåran och Grundholmarna även göras mer känt för båtlivet.

Grythem

Grythem är en av få småbåts- och gästhamnar inom Örebro kommun och är därför strategiskt viktig för båtlivet på Hjälmarén.

- Örebro kommun saknar rådighet över hamnområdet men är positivt inställd till eventuell utveckling av platsen i syfte att stärka sjölivet och vill tillsammans med föreningen utreda förutsättningar för utveckling.
- För att stärka sjölivet kan marknadsföring av platsen som gästhamn tillsammans med föreningen Segelsällskapet Hjälmarén⁶ integreras i övrig marknadsföring av Hjälmarén som rekreatiönsområde.

Katrinelund

Katrinelund utgör en attraktiv destination för många besökare som söker sig hit både för matupplevelser och annan rekreatiöns.

- Örebro kommun saknar direkt rådighet men är positivt inställd till eventuell utveckling av platsen i syfte att stärka områdets attraktivitet och är positivt inställd till att stärka samverkan med lokalt civilsamhälle och näringsliv i detta syfte.
- Det finns goda förutsättningar för att stärka friluftslivet i området genom exempelvis utveckling av etappmål längs med vandrings- och cykelleder, anpassning av befintlig badplats till områdets övriga karaktär samt genom vinteraktiviteter.
- Katrinelund kan utgöra ett stopp för turbåtar på Hjälmarén.

Kvismare kanal

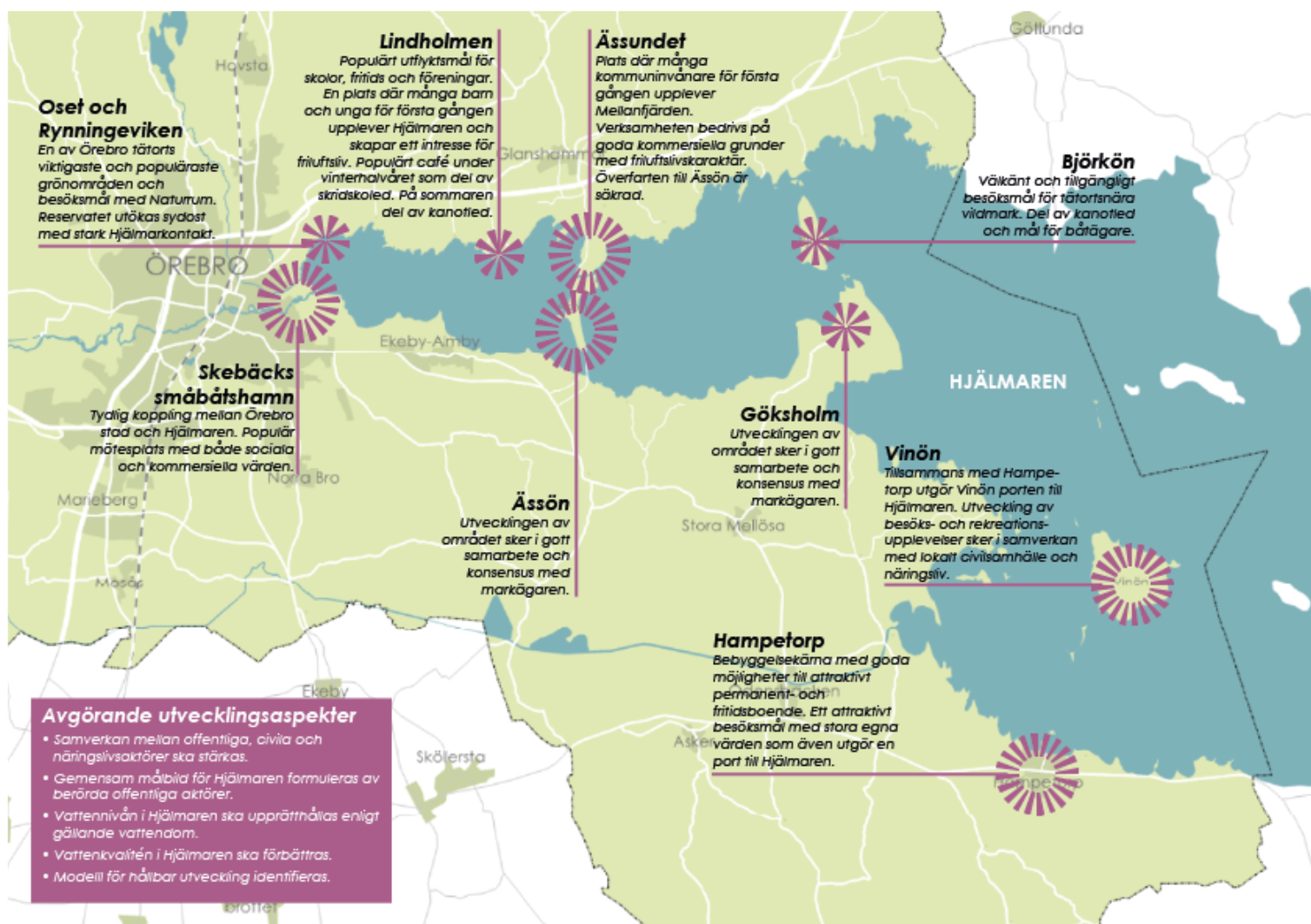
Kanaler har generellt hög attraktivitet ur ett rekreatiöns- och besöksperspektiv, så även Kvismare kanal.

- För att tillgängliggöra kanalens rekreatiönsvärden kan en kanotled som ansluter till kanotleder på Hjälmarén utvecklas. En förutsättning för en attraktiv kanotled är tillgång till kanoter. Förutsättningarna för uthyrning bör undersökas. Utvecklingen bör ske i samverkan med lokalt civilsamhälle eller lokalt näringsliv.
- Längs kanalen kan lämpligen en cykelled anläggas.
- Även genom att stärka fritidsfisket kan kanalens rekreatiönsvärden stärkas.
- Kopplingen Vinön – Odensbacken stärks sjövägen genom Kvismare kanal.

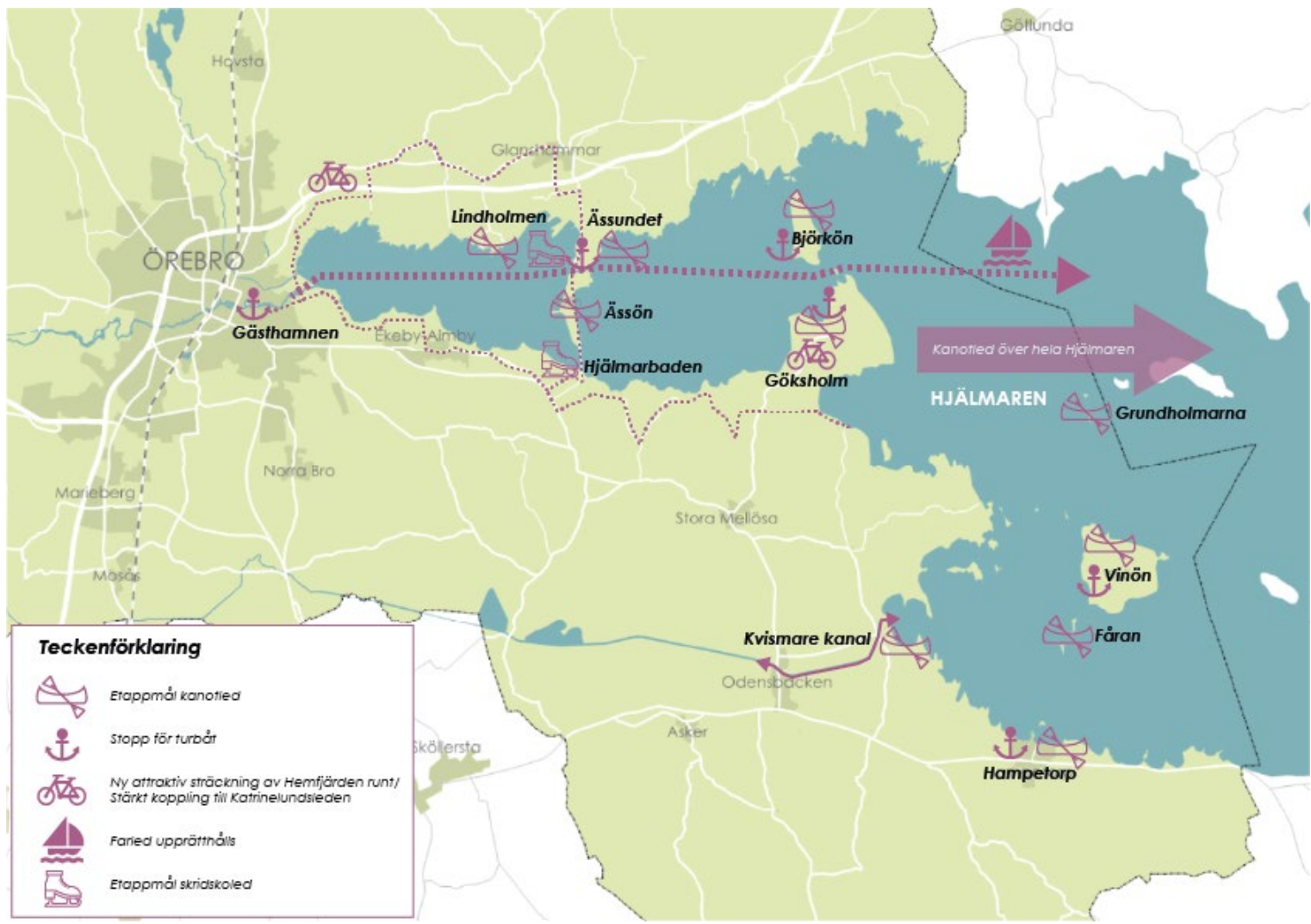
⁶ Förening som driver Grythems hamnområde.

Bilagor

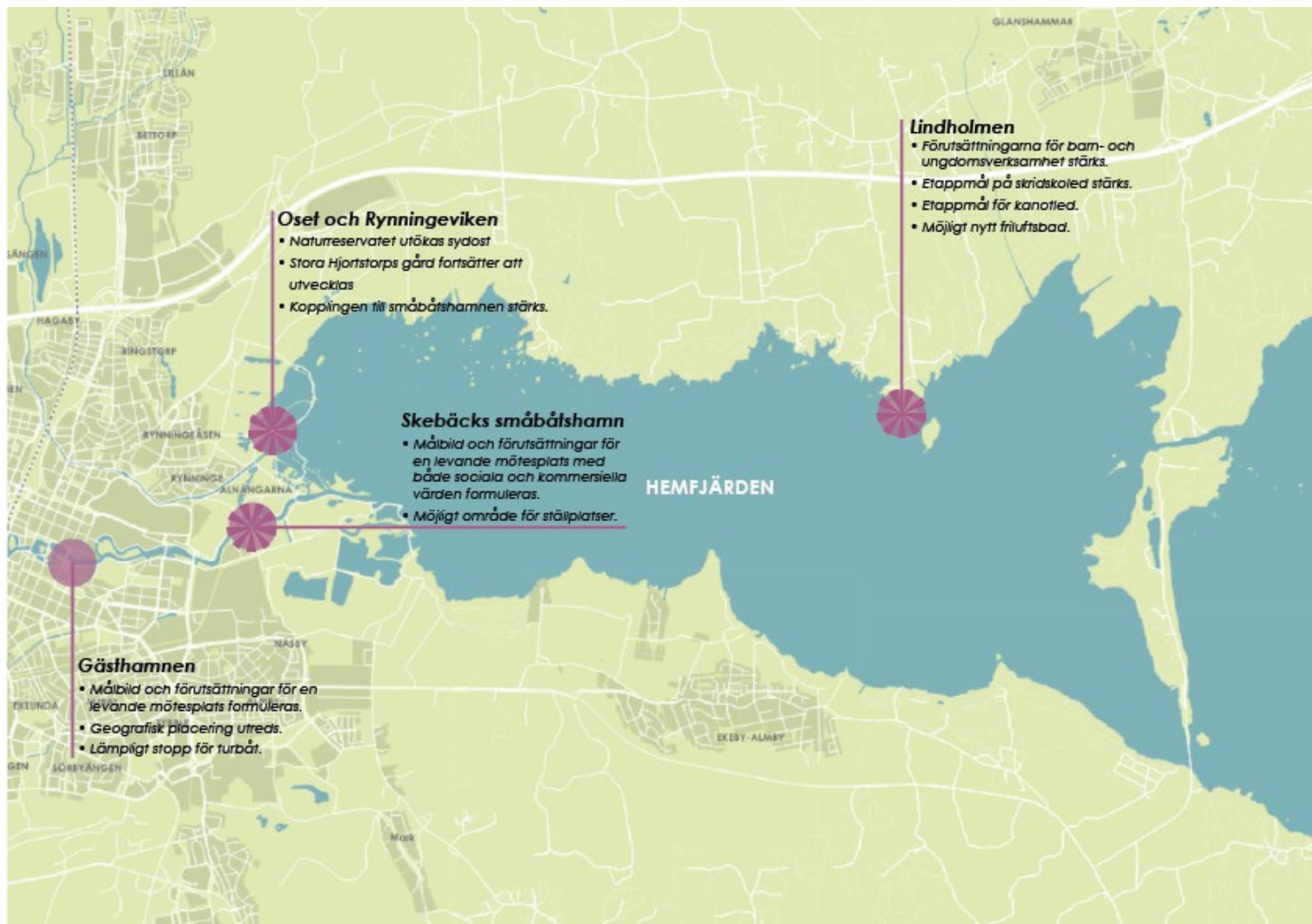
Illustrerad framtidsbild

Illustrerade kopplingar

Illustrerade mål Hemfjärden

Illustrerade mål Mellanfjärden

Illustrerade mål Stor-Hjälmaren

